

راهکارهای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه بنا بر سیره حضرت خدیجه (س)

سیده رضیه احمدی^۱

چکیده

برتری وضعیت مالی زوجه، گاه آسیب‌هایی مانند اختلافات خانوادگی و طلاق را به همراه دارد. خداوند الگوهایی را برای زنان و مردان معرفی کرده است تا با پیروی از آنها، انسان‌ها به سعادت دنیوی و اخروی برسند. یکی از این الگوها، حضرت خدیجه (س) است که توانسته است با وجود تفاوت اقتصادی با همسر خود، از سعادت دنیوی و اخروی بهره‌مند شود. مسئله این است که راهکارهای حضرت خدیجه (س) برای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه چه بوده است. پرداختن به این مسئله، الگویی برای سعادت زندگی زوجین است و زوجین را از گرفتارشدن در دام آسیب‌ها نجات می‌دهد. بنابراین پژوهش حاضر با روش توصیفی تحلیلی و استفاده از روش جمع‌آوری اسنادی، بعد از مفهوم‌شناسی به راهکارهای اعتقادی، عاطفی، اخلاقی و مادی حضرت خدیجه (س) در برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه پرداخته است. راهکارهای اعتقادی در سیره حضرت خدیجه (س) خداباوری، نبوت‌باوری، امامت‌باوری، معادباوری، باور به خردورزی، باور به دانش‌اندوزی، تحمیل نکردن عقاید و باورهای خود است. راهکارهای عاطفی: عشق‌ورزی و عشق‌دیدن، آرامش‌بخشی، نداشتن خواسته بی‌جا از شوهر، خوش‌زبانی، اجازه زندگی شخصی دادن به همسر، اولویت‌بخشی به همسر و زندگی مشترک است. راهکارهای اخلاقی: تقوا، حیا، صبر، بخشش بی‌منت، تکریم و تصدیق، فروتنی، شجاعت، رضایت و اطاعت؛ راهکارهای مادی: استفاده از زیبایی و زینت، داشتن روابط جنسی مناسب، فرزندآوری، گفت‌وگو با افراد کارآزموده و هدیه‌دادن است.

واژگان کلیدی: حضرت خدیجه (س)، وضعیت مالی زوجه، فضایل حضرت خدیجه (س)،

راهکارهای تفاهم همسران.

^۱. کارشناس ارشد ادیان ابراهیمی، استاد ارزیاب سطح ۲ حوزه علمیه خاوران، seiedeh.r.ahmadi@gmail.com

مقدمه

بدون تردید، ازدواجی موفق است که در آن زوجین از هر لحاظ با هم تناسب داشته باشند؛ اما همیشه این تناسب فراهم نیست. یکی از موارد عدم تناسب زوجین، اختلاف وضعیت مالی همسران است که معمولاً برتری وضعیت مالی زوجه، بیشتر از شوهر آسیب‌زا است. آسیب‌هایی مانند بروز اختلافات خانوادگی، مداخلات زیاد خانواده زوجه و حتی طلاق را به همراه دارد. معمولاً هر کس با توجه به وضعیت مالی ای که در آن رشد یافته است، مسیر زندگی خود را می‌پیماید. اگر زنی که از انواع امکانات رفاهی بهره‌مند است، با مردی ازدواج کند که از نظر اقتصادی شرایط پایین‌تری دارد، به مرور زمان باعث ایجاد حس نارضایتی، سردی، مشاجره، تنش، طلاق عاطفی و مداخلات زیاد خانواده زوجه می‌شود و حتی ممکن است تا مرحله طلاق شرعی نیز پیش برود.

خداوند همیشه راهنمایان و الگوهایی را برای بشر معرفی کرده است تا انسان‌ها بتوانند با کمک آن‌ها به زندگی سعادت‌مندانه دست یابند. یکی از الگوهای زن جهان، خدیجه کبری (س) است. ایشان از نظر مالی بر حضرت محمد (ص) برتری داشتند؛ اما دچار آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه نشدند. پژوهشگران از این منظر به سیره حضرت خدیجه (س) ننگریسته‌اند. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخ برای این مسئله است که: راهکارهای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه بنابر سیره حضرت خدیجه چیست؟ و راهکارهای اعتقادی، عاطفی، اخلاقی، مادی برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه بنابر سیره حضرت خدیجه (س) چیست؟

این موضوع از اهمیت زیادی در زندگی فردی و اجتماعی برخوردار است و راهکارهای حضرت خدیجه (س) می‌تواند، راهنمای زوجین در رسیدن به زندگی سعادت‌مندانه باشد و آن‌ها را از آسیب‌ها دور کند. اگر زوجین در این زمینه ارشاد نشوند و الگوهای مناسبی در زندگی مشترک نداشته باشند، دچار اختلافات خانوادگی و حتی طلاق می‌شوند. امروزه، آمار طلاق بسیار بالا رفته است و حتی عدم تفاهم جزئی، زوجین را به پای میز طلاق می‌کشاند.

از زمانی که انسان‌ها برای امرار معاش خود دست به فعالیت‌های اقتصادی زدند، تفاوت‌های اقتصادی بین زوجین، پدیدار شده است و آسیب‌هایی را به همراه داشته است. به ویژه زمانی که وضعیت مالی زن از مرد برتر باشد، به علت خدشه دار شدن اقتدار مرد در خانواده، آسیب‌های بیشتری متوجه خانواده می‌شود. برای برون‌رفت از این آسیب‌ها، نمونه موفق، سیره حضرت خدیجه (س) است که با وجود برتری وضعیت مالی، زندگی رستگاران‌ه‌ای داشته‌اند.

درباره حضرت خدیجه (س) کتاب‌ها و مقالات و پایان‌نامه‌های بسیاری نگاشته شده است. برخی مقالات از منظر منابع اهل سنت به بررسی شخصیت حضرت خدیجه پرداخته‌اند، مانند «حضرت خدیجه (س) در منابع و نگاه اندیشمندان اهل سنت» نوشته محمد جمال موسوی (موسوی، ۱۳۹۶، ۵۷-۷۸) و «بازخوانی شخصیت حضرت خدیجه (س) در منابع اهل سنت» نوشته معصومه بهرامی (بهرامی، ۱۳۹۸) و در مقاله «سیمای خدیجه در تاریخ‌نگاری متقدم سنی: سنجش روایت‌های ابن سعد» سارا خاتمی، مصطفی گوهری فخرآباد و مجتبی سلطانی احمدی، گفته‌های ابن سعد درباره حضرت خدیجه (س) را بررسی کرده‌اند و اختلاف این گفته‌ها با دیگر روایات را بررسی می‌کنند و به اغراض ابن سعد در این اختلافات اشاره می‌کنند. (خاتمی و دیگران، ۱۳۹۹، ۲۷-۵۲)

کتاب «خصایص ام المومنین خدیجه الکبری (س)» از حسین تهرانی به طور مفصل، فضایل ایشان را بیان می‌کند و آصف کاظمی، در مقاله «تأثیر سیره و رفتار سیاسی حضرت خدیجه (س) در شکل‌گیری و گسترش اسلام» به بررسی شخصیت سیاسی ایشان می‌پردازد. (کاظمی، ۱۳۹۵، ۹۱-۱۲۰)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علی غفاری با عنوان «نقش و جایگاه همسران پیامبر از منظر قرآن و سنت» به شخصیت حضرت خدیجه (س) اشاراتی دارد.

پژوهشی در زمینه راهکارهای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه بنا بر سیره حضرت خدیجه (س)، و حتی در زمینه راهکارهای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه نیز یافت نشده است. دسته بندی مناسب و منطقی، در باره راهکارها هم صورت نگرفته است. بنابراین پژوهش حاضر به این مسئله می‌پردازد و از منابع شیعه و اهل سنت برای رسیدن به جواب مسئله استفاده می‌کند. این پژوهش از نوع تحقیقات بنیادی نظری است که با روش توصیفی - تحلیلی به پردازش اطلاعات می‌پردازد و روش جمع آوری اطلاعات در این پژوهش به روش اسنادی است.

راهکارهای اعتقادی برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه بنا بر سیره حضرت خدیجه (س) خداباوری، نبوت‌باوری، امامت‌باوری، معادباوری، باور به خردورزی، باور به دانش‌اندوزی، عدم تحمیل عقاید و باورهای خود است. راهکارهای عاطفی در سیره حضرت خدیجه (س) عشق‌ورزی و عشق دیدن، آرامش‌بخشی، نداشتن خواسته بی‌جا از شوهر، خوش‌زبانی، اجازه زندگی شخصی دادن به همسر، اولویت‌بخشی به همسر و زندگی مشترک است.

راهکارهای اخلاقی ایشان، تقوا، حیا، صبر، بخشش بی‌منت، تکریم و تصدیق، فروتنی، شجاعت، رضایت و اطاعت است و راهکارهای مادی: استفاده از زیبایی و زینت، داشتن روابط جنسی مناسب، فرزندآوری، گفتگو با افراد کارآزموده و هدیه دادن است.

۱. مفاهیم نظری تحقیق

سیره از ریشه سَارَ یَسِيرٌ سَيْرًا و مَسِيرًا (فراهیدی، ۱۴۰۹، ق، ۲۹۱/۷؛ فیومی، ۱۴۱۴، ق، ۲۹۹/۲) و در اصل به معنی گذشتن و سیر کردن در زمین است. (راغب اصفهانی، ۱۳۷۴، ۲/۲۷۵) سیره، سنت (صاحب بن عباد، ۱۴۱۴، ق، ۳۷۶/۸؛ ابن منظور، ۱۴۱۴، ۴/۳۸۹) و طریقت (طریحی، ۱۳۷۵، ۳/۳۴۰؛ کبیر مدنی شیرازی، ۱۳۸۴، ۸/۱۴۴) و هیأت (حسینی زبیدی، ۱۴۱۴، ق، ۵۵۹/۶) و حالت غریزی یا اکتسابی (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲، ق، ۴۳۳) است. طریقتی است که با آن در مسیر خوبی یا بدی حرکت می‌کنند. (طریحی، ۱۳۷۵، ۳/۳۴۰) از آن جهت به طریقت و سنت معنا شده است که برآن روش، سیر و جریان دارد. (مصطفوی، حسن، ۱۳۶۸، ۵/۲۸۷) از نظر اصطلاحی سیره، استمرار عادت مردم بر انجام یا ترک عملی است که (مظفر، ۱۳۷۳، ۳/۱۷۰) مورد قبول عموم قرار گرفته است. (ملکی اصفهانی، ۱۳۹۳، ۲۷۸)

۲. راهکارهای اعتقادی برون‌رفت از آسیب‌های تفاوت اقتصادی زوجین بنا بر سیره حضرت خدیجه (س)

رفتار انسان برگرفته از باورهای او است. اگر زن از اعتقادات صحیح برخوردار باشد، در زندگی مشترک به گونه‌ای رفتار می‌کند که خود و همسرش از آفت‌ها در امان باشند.

حضرت خدیجه (س) از نظر اعتقادی در اوج بودند و باور ایشان به خدا، نبوت، امامت، معاد، خردورزی، و دانش اندوزی باعث شده بود که ایشان از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه در زندگی مشترک محفوظ بمانند. ایشان در پی تحمیل باورهای خود به شوهرشان نبودند و این‌گونه با اعتقادات شایسته، زندگی مشترک خود را سامان بخشیدند.

۲.۱. خدا باوری

اولین و مهم‌ترین، راهکار اعتقادی برون‌رفت از آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوجه، خدا باوری است. اعتقاد به خداوند در همه رفتارها و تفکرات انسان تأثیر می‌گذارد، کسی که به توحید اعتقاد داشته باشد و به زندگی خود، رنگ خدایی داده باشد، مال دنیا برای او چندان ارزشی ندارد. همسری که واقعا به توحید اعتقاد داشته باشد، با ثروت خود، گرفتار غرور نمی‌شود و با منت گذاشتن، به همسر خود آزار نمی‌رساند. اعتقاد به توحید در سیره حضرت خدیجه (س) جریان دارد. او الگوی اعتقاد به خداوند است. چنان خدا باوری در وجودش نهادینه شده است که به ثروتش اهمیتی نمی‌دهد و خداوند چنان در نگاهش بزرگ است که جایی برای دل‌بستگی به دنیا برایش باقی نمی‌گذارد.

بنابر بعضی اسناد، حضرت خدیجه (س) اولین مؤمن به خدا و مسلمان است^۱ (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۰/۸؛ الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۵/۲) و در برخی روایات، همراه با حضرت علی (ع) یکی از اولین مسلمانان است.^۲ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۳۷۸/۱؛ کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۳۴۱) در زمانی که هنوز دعوت پیامبر علنی نشده بود، خدیجه (س) سرتسلیم در برابر حق فرود آورده بود.^۳ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۳۷۸/۱؛ عیاشی، ۱۳۸۰ ق، ۲۵۳/۲؛ کلینی، ۱۴۰۷ ق، ۲۵۰/۱)

رابطه خدیجه (س) و خداوند رابطه‌ای عاشقانه و دوسویه است. به گونه‌ای که خداوند به خدیجه (س) سلام می‌رساند^۴ (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۱/۸) و خدیجه (س) سلام خداوند را به زیبایی جواب می‌دهد.^۵ (عیاشی، ۱۳۸۰ ق، ۲۷۹/۲) خدیجه (س) از جمله کسانی است که خداوند ایشان را بر جهانیان برگزیده است.^۶ (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۸۰) او چنان مقامی در برابر خداوند دارد که در قیامت منادی ندای «این

۱. کانت خدیجه أول من آمن بالله، و رسوله و صدق بما جاء به (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۰/۸) خَدِيجَةُ أَوْلَ خَلْقِ اللَّهِ أَسْلَمَ، بِإِجْمَاعِ الْمُسْلِمِينَ. (الذهبي، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۵/۲) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خَدِيجَةُ سَابِقَةُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ إِلَى الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَبِمُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الذهبي، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۶/۲)

۲. وَ ذَلِكَ أَنَّ النَّبِيَّةَ نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَ أَسْلَمَ عَلَى يَوْمِ الثَّلَاثَاءِ ثُمَّ أَسْلَمَتْ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ زَوْجَةَ النَّبِيِّ صَ ثُمَّ دَخَلَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى النَّبِيِّ صَ وَ هُوَ يُصَلِّي وَ عَلَى عَجَبِهِ... خَدِيجَةُ يَأْتُمُونَ بِهِ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۳۷۸/۱) فَقَالَ اللَّهُمَّ هَؤُلَاءِ أَهْلُ بَيْتِي وَ خَاصَّتِي [وَ حَامِي] فَأَذْهِبْ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَ طَهِّرْهُمْ تَطْهِيراً وَ كَانَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ مِنَ النَّاسِ بَعْدَ خَدِيجَةَ... (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۳۴۱)

۳. اکتتم رسول الله ص بمكة سنين ليس يظهر، و على معه و خدیجه، ثم أمره الله أن يصدع بما يؤمر. (عیاشی، ۱۳۸۰ ق، ۲۵۳/۲) أَنَّهُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ مَعَ خَدِيجَةَ مُسْتَتِرًا حَتَّى أَمَرَ بِالْإِعْلَانِ (کلینی، ۱۴۰۷ ق، ۲۵۰/۱)

۴. «أتانی جبریل، فقال: یا رسول الله، هذه خدیجه أتتك و معها إناء فيه طعام و شراب، فإذا هی أتتك فاقرا علیها من ربها السلام و منی..» الحدیث. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۱/۸)

۵. یا جبرئیل هل لك من حاجة فقال: حاجتی أن تقرأ علی خدیجه من الله و منی السلام- و حدثنا عند ذلك- أنها قالت حين لقيها نبی الله علیه و آله السلام فقال لها الذي قال جبرئیل، قالت: إن الله هو السلام، و منه السلام، و إليه السلام، و علی جبرئیل السلام. (عیاشی، ۱۳۸۰ ق، ۲۷۹/۲)

۶. فَقَالَ النَّبِيُّ ص يَا عَائِشَةُ أَوْ مَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَ نُوحًا وَ آلَ إِبْرَاهِيمَ وَ آلَ عِمْرَانَ وَ عَلِيًّا وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ وَ حَمْرَةَ وَ جَعْفَرَ وَ فَاطِمَةَ وَ خَدِيجَةَ عَلَى الْعَالَمِينَ. (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۸۰)

خدیجه (س) «سرمی دهد»^۱ (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۲۹۸؛ همان، ۶۵۱) همچنین تفسیر «ازواجنا» کسی جز خدیجه (س) نیست.^۲ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۱۱۷/۲؛ کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۲۹۵)

او از مقربان درگاه الهی و معتقدان راستین است. چنین عشقی به خداوند، باعث می شود که خدیجه (س) فریفته مال دنیا نشود و ثروتش را بدون منت به همسرش، در راه خداوند، ببخشد و با اموالش به همسرش آسیب نرساند.

۲.۲. نبوت باوری

باور به نبوت تأثیرات مختلفی در زندگی شخصی افراد دارد. کسی که اعتقاد دارد که خداوند، پیامبرانی را از جانب خود برای هدایت انسان‌ها فرستاده است، تمام تلاش خود را برای اطاعت از فرمان پیامبرش خواهد داشت. به این دلیل که پیامبران الهی اصل را اطاعت از خدا و رسیدن به سعادت می دانند، بنابراین دل بستگی به مال دنیا، برای کسی که باور به نبوت دارد، امری محال است.

حضرت خدیجه (س) اعتقاد بسیار محکمی به نبوت داشتند. ایشان قبل از ازدواج با حضرت محمد (ص) به پیامبران الهی اعتقاد داشت و یکی از علل علاقه حضرت خدیجه (س) به حضرت محمد (ص) پیش گویی‌هایی بود که درباره پیامبری حضرت محمد (ص) از ورقه بن نوفل و علمای یهود و... شنیده بود.

حضرت خدیجه (س) در انتظار پیامبری حضرت محمد (ص) بود و نور نبوت را در رخسار ایشان دیده بود.^۳ (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۱۹۷/۱۸) او حاضر بود، تمام جان و مال خود را نثار نبی خدا (ص) کند و تمام سختی‌های این مسیر را با جان و دل بپذیرد.

حضرت خدیجه (س) از اولین کسانی بود که نبوت حضرت محمد (ص) را تصدیق کرد.^۱ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۳۷۸/۱؛ کراچکی، ۱۴۱۰ ق، ۲۶۱/۱؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۹۹/۸؛ الذهبی، ۱۴۰۵ ق،

۱. وَ هُوَ جَبْرَيْلُ عَ أَيْنَ فَاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ أَيْنَ خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ... (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۲۹۸) إذا كان يوم القيامة نصب للأنبياء و الرسل و الأوصياء... ثم ينادى المنادى: أين فاطمة بنت محمد؟ أين خديجة... (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۶۵۱)

۲. قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ «الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ - وَ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا» قَالَ نَحْنُ هُمْ أَهْلُ الْبَيْتِ وَ رَوَى غَيْرُهُ أَنَّ «أَزْوَاجِنَا» خَدِيجَةَ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۱۱۷/۲) مَنْ أَزْوَاجِنَا قَالَ خَدِيجَةَ (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۲۹۵)

۳. فَلَمَّا دَخَلَ الدَّارَ صَارَتْ الدَّارُ مُنَوَّرَةً فَقَالَتْ خَدِيجَةُ وَ مَا هَذَا النُّورُ قَالَ هَذَا نُورُ النَّبُوَّةِ (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۱۹۷/۱۸)

۱۰۹/۲؛ الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۱۵/۲) او نخستین زنی بود که به پیامبر اسلام (ص) ایمان آورد^۲ (الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۱۶/۲) و اموال خود را برای یاری دین خدا در اختیار پیامبر اسلام (ص) قرارداد و بنای اسلام در خانه خدیجه (س) گذاشته شد. (تهرانی، ۱۳۹۳، ۳۴۳)

۲.۳. امامت باوری

یکی از باورهای که سبک زندگی انسان را در مسیر خاصی قرار می‌دهد، اعتقاد به امامت است. وقتی ارسال پیامبران به پایان برسد، خداوند انسان را رها نمی‌کند و مسیر هدایت همچنان برای رهروان از طریق امامت روشن خواهد شد. امامان معصوم (ع) روشنگران هدایت، مروجان عدم دل بستگی به مال دنیا هستند. کسی که به امامت باور داشته باشد، از منت گذاشتن به خاطر مال بی‌ارزش دنیا پرهیز می‌کند.

حضرت خدیجه (س) به امامت علی (ع) باور داشتند. حضرت خدیجه (س) در خانه خدیجه (س) بزرگ شده بود؛^۳ (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹، ق، ۱۸۰/۲) اما این باعث نشد که امامت او را نپذیرد؛ بلکه شهادت به امامت علی (ع) داد.^۴ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۲۳۳/۱۸)

۱. وَ ذَلِكَ أَنَّ النَّبِيَّ نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَأَسْلَمَ عَلَيَّ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ ثُمَّ أَسْلَمَتِ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ زَوْجَةَ النَّبِيِّ (قمی، ۱۴۰۴، ق، ۳۷۸/۱) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص بُعِثَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَ فِيهِ أَسْلَمَتِ خَدِيجَةُ وَ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع أَسْلَمَ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ. (کراجکی، ۱۴۱۰، ق، ۲۶۱/۱) زوج النبی (ص)، و أول من صدقت ببعثته مطلقاً. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۹۹/۸) و كانت خدیجه أول من آمن بالله، و رسوله و صدق بما جاء به، (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸) أم القاسم، ابنة خُوَيْلِدِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزَى بْنِ قُصَيِّ بْنِ كِلَابِ الْفَرَسِيِّ، الْأَسَدِيَّةِ. أم أولادِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَأَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِهِ، وَصَدَّقَهُ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ، وَتَبَّتْ جَأَشَهُ، وَمَضَّتْ بِهِ إِلَى ابْنِ عَمَّهَا وَرَقَةَ. (الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۰۹/۲) أول من آمن بالله ورسوله خدیجه، وأبو بكر، وعلی - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - (الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۱۵/۲)

۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خَدِيجَةُ سَابِقَةٌ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ إِلَى الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۱۶/۲)

۳. أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيًّا وَ هُوَ ابْنُ سِتِّ سِنِينَ كَسَنِهِ يَوْمَ أَخَذَهُ أَبُو طَالِبٍ فَرَبَّتُهُ خَدِيجَةُ وَ الْمُصْطَفَى إِلَى أَنْ جَاءَ الْإِسْلَامُ وَ تَرَبَّيْتُهُمَا أَحْسَنَ مِنْ تَرَبِّيَةِ أَبِي طَالِبٍ وَ فَاطِمَةَ بِنْتِ أَسَدٍ فَكَانَ مَعَ النَّبِيِّ إِلَى أَنْ مَضَى وَ بَقِيَ عَلَيُّ بَعْدَهُ. (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹، ق، ۱۸۰/۲)

۴. ثُمَّ قَالَ يَا خَدِيجَةُ هَذَا عَلِيُّ مَوْلَاكَ وَ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ إِمَامُهُمْ بَعْدِي قَالَتْ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ بَايَعْتُهُ عَلَيَّ مَا قُلْتَ أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُكَ وَ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيداً عَلِيماً (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۲۳۳/۱۸)

۲،۴. معادباوری

پذیرش باور به دنیایی فراتر از این دنیای مادی به زندگی انسانی، رنگ و بوی جدیدی می‌دهد. کسی که باور یقینی داشته باشد که بازگشت همه چیز و همه کس به سوی خداوند است، دل به زروزیور دنیا نمی‌بندد و مال خود را در راه رضای خداوند مصرف می‌کند. زنی که باور به معاد داشته باشد، سر تسلیم در برابر حق فرود می‌آورد و حاضر نیست که به خاطر مال بی‌ارزش دنیا باعث رنجش همسر خود شود.

حضرت خدیجه (س) اعتقادی راسخ به معاد داشتند. این باور همراه با بشارت‌هایی بود که پیامبر (ص) به ایشان درباره آخرتشان داده بودند. خداوند او را به قصری زمردین در بهشت که سختی و محنتی در آن نیست، بشارت داده بود.^۱ (ابن حیون، ۱۴۰۹ ق، ۱۷/۳؛ الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۴/۲؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۱/۸) ایشان از برترین زنان بهشت هستند.^۲ (ابن بابویه، ۱۳۶۲، ۲۰۶/۱)

مقام حضرت خدیجه (س) بالاتر از آن است که در آرزوی نعمت‌های بهشتی باشد؛ بلکه آن بهشت است که مشتاق دیدار خدیجه (س) است و ندای «این خدیجه»^۳ (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۶۵۱) سر می‌دهد. زمانی که فاطمه (س) در فراق مادر از پدر می‌پرسد: مادرم کجاست؟ جبرئیل نازل می‌شود و می‌گوید: «خداوند بر تو سلام می‌رساند و می‌فرماید: به فاطمه (س) از قول من سلام برسان و به او بگو مادرت در خانه‌ای سکونت دارد که دیوارهایش از طلا و ستونهایش از یاقوت قرمز، میان آسیه و مریم دختر عمران است. بعد

۱. فی الصَّحیحین، عن عائشَه - أن رسول الله (ص) بشر خدیجه بیبت فی الجنه من قصب، لا صحب فیهِ و لا نصب. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۱/۸) وَبَشَّرَهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ، لَا صَحَابَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ. (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۴/۲) بشر خدیجه بیبت فی الجنه من قصب لا صحب فیهِ و لا نصب فیهِ - یعنی قصب الزمرد- (ابن حیون، ۱۴۰۹ ق، ۱۷/۳) إن جبرائیل علیه السلام عهد إلى إن بیت امك خدیجه فی الجنه بین بیت مریم ابنه عمران و بین بیت آسیه امرأه فرعون، من لؤلؤ جوفاء، لا صحب فیهِ و لا نصب. (ابن حیون، ۱۴۰۹ ق، ۱۷/۳)

۲. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَرْبَعُ خَدِيجَةَ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَ فَاطِمَةَ بِنْتُ مُحَمَّدٍ وَ مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَ آسِيَةَ بِنْتُ مُرَاجِمِ امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ (ابن بابویه، ۱۳۶۲، ۲۰۶/۱) خَطَّ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعَ خِطَطٍ ثُمَّ قَالَ خَيْرُ نِسَاءِ الْجَنَّةِ مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ وَ آسِيَةُ بِنْتُ مُرَاجِمِ امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ (ابن بابویه، ۱۳۶۲، ۲۰۶/۱)

۳. قال: عن رسول الله: إذا كان يوم القيامة نصب للأتبياء و الرسل و الأوصياء... ثم ينادى المنادى: أين فاطمة بنت محمد؟ أين خدیجه... (کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۶۵۱)

فاطمه (س) فرمود: خداوند سلام است و سلام از اوست و باز هم سلام به سوی او برمی گردد.»^۱ (شیخ حر عاملی، ۱۳۸۰، ۵۱۹؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۱/۱۶؛ طوسی، ۱۴۱۴، ق، ۱۷۵)

۲،۵. باور به خرد ورزی

کسی که به خردورزی در زندگی باور داشته باشد، مسیر زندگی اش را در مسیری عاقلانه انتخاب می کند. او آنچه را که از نظر عقل ارزش بیشتری داشته باشد، در زندگی انتخاب می کند. اگر کسی یا چیزی فقط ارزش مالی داشته باشد، آن‌ها را بر معنویات و ارزش‌های الهی برتری نمی دهد.

حضرت خدیجه (س) بسیار خردمند و دوراندیش بودند.^۲ (ابن هشام، بی تا، ۱/۱۸۹) در انتخاب همسر، خردمندانه تصمیم گرفتند و از بین خواستگارهای زیاد، فردی را انتخاب کردند (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۱/۸) که از نظر عقل ارزش بیشتری داشته باشد. ایشان حضرت محمد (ص) را با فرستادن به تجارت (ابن سعد، ۱۴۱۰، ق، ۱۲/۸؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸) و دیدن رفتار او و تحقیق درباره پیامبری او برگزیدند. (ابن سید الناس، ۱۴۰۶، ق، ۷۱/۱) فردی را خدمت حضرت محمد (ص) فرستادند تا ایشان را به ازدواج ترغیب کنند. (ابن سعد، ۱۴۱۰، ق، ۱۰۵/۱)

همچنین وقتی زنان قریش ایشان را به خاطر انتخابش سرزنش کردند، خردمندانه پاسخ می دهد که آیا در مکه در زیبایی و کرامت و فضل و عقل و اخلاق و احوال ملکوتی و امانت و... کسی با محمد (ص) برابری می کند. من او را به خاطر آنچه در او دیدم و از او شنیدم، انتخاب کردم و از او چیزهایی دیدم که در احدی ندیدم.^۳ (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۶) بانویی چنین دوراندیش به خاطر برخورداری از ثروت دنیا، بر شوهرش متنی ندارد و خردمندانه اموالش را در اختیار شوهرش می گذارد.

۱. لَمَّا تُوَفِّقَتْ خَدِيجَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) جَعَلَتْ فَاطِمَةَ (صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهَا) تَلُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) وَ تَدْوُرُ حَوْلَهُ، وَ تَقُولُ: يَا أَبَتِ، أَيْنَ أُمِّي قَالَ: فَنَزَلَ جِبْرَائِيلُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فَقَالَ لَهُ: رَبُّكَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِئَ فَاطِمَةَ السَّلَامَ، وَ تَقُولَ لَهَا: إِنَّ أُمَّكَ فِي بَيْتٍ مِنْ قَصَبٍ، كَعَابَةِ^۱ مِنْ ذَهَبٍ، وَ عُمْدَةُ يَاقُوتٍ أَحْمَرٍ، بَيْنَ أَسِيَّةَ وَ مَرْيَمَ بِنْتِ عِمْرَانَ، فَقَالَتْ فَاطِمَةُ (عَلَيْهَا السَّلَامُ): إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ، وَ مِنْهُ السَّلَامُ، وَ إِلَيْهِ السَّلَامُ. (طوسی، ۱۴۱۴، ق، ۱۷۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۱/۱۶)

۲. وَكَانَتْ خَدِيجَةُ امْرَأَةً حَازِمَةً شَرِيفَةً لَبِيَّةً، مَعَ مَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَا مِنْ كَرَامَتِهِ، (ابن هشام، بی تا، ۱/۱۸۹)

۳. فبلغ الخبر لخديجة فصنعت طعاما و دعت نساء المبعضين فلما أكلن قالت لهن يا معاشر النساء بلغني أن بعولتكن عابوا علي فيما فعلت و أنا أسألكن هل في مكة مثله أو في الأبطح شكله أو من يعادله في حسنه و جماله و كرمه و فضله و عقله و

۲,۶. باور به دانش اندوزی

یکی از راهکارهایی که در زندگی زوجین، بسیاری از آسیب‌ها را کاهش می‌دهد، بهره‌مندی از دانش، به‌ویژه علم الهی است. این علم، به انسان بصیرتی می‌دهد که با آن می‌تواند، در بین دو راهی‌های زندگی، مسیر درست را انتخاب کند و زندگی خانوادگی خود را سامان دهد.

حضرت خدیجه (س) بانویی اهل علم و معرفت بودند. سخنان و اشعار ایشان خبر از کمالات علمی ایشان می‌دهد. (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۲۸/۱۶) ایشان به ادیان الهی آگاهی داشتند و در جستجوی حقیقت بودند. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۹۹/۸) این معرفت و دانش ایشان باعث شد که در زندگی به سوی حقیقت حرکت کنند و به‌خاطر برتری مالی خود، زندگی مشترکشان را دچار آسیب نکنند.

۲,۷. عدم تحمیل عقاید و باورهای خود

یکی از عواملی که باعث ایجاد آسیب بین زوجین می‌شود، تحمیل باورهای خود به طرف مقابل است. اگر شخص تحمیل‌کننده، زن باشد و از نظر مالی نیز بر شوهرش برتری داشته باشد، آسیب‌ها بیشتر خواهد شد و نظام خانواده را به تزلزل می‌کشاند. در چنین خانواده‌ای شوهر احساس می‌کند که چون همسرش از نظر مالی برتر است، می‌خواهد حتی عقاید خود را نیز بر او تحمیل کند.

حضرت خدیجه (س) اگرچه از نظر اعتقادی، باورهای عمیقی داشتند؛ اما باورهای خود را بر شوهرش تحمیل نمی‌کند. او حتی می‌داند که همسرش در آینده پیامبر می‌شود (حسن بن علی، ۱۴۰۹، ق، ۱۵۵؛ حمیری، ۱۴۱۳، ق، ۳۲۴-۳۲۵؛ ابن سید الناس، ۱۴۰۶، ق، ۷۱/۱؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸) اما نظر خود را تحمیل نمی‌کند.

۳. راهکارهای عاطفی برون‌رفت از آسیب‌های تفاوت اقتصادی زوجین بنابر سیره حضرت خدیجه (س)

یکی از عواملی که منجر به سردی روابط زناشویی یا طلاق عاطفی در بین زوجین می‌شود، عدم وجود تفاهم میان زوجین است که نتیجه آن به مشاجره و تنش میان زوجین و کاهش روابط زناشویی یا طلاق عاطفی می‌شود. (عموزاده مهدیرجی، نوری، ۱۳۹۴، ۱۵۱) زن که تجسم عواطف و احساسات است، می‌تواند با عشق، آرامش‌بخشی، خوش‌زبانی، نداشتن خواسته بی‌جا از شوهر، اجازه زندگی شخصی به او دادن، و

أخلاقه المرضیه و أحواله الملكوتیه و أمانته و صیانته و ما قد خصه الله من المزیای الحسنه؟ و أنا أخذته لأجل ما رأیت منه و سمعت عنه و قد رأیت منه أشياء لم أرها من أحد غیره فلا یتکلم أحد بما لا یعنیه فكف کل حاسد(بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۶)

اولویت بخشی به همسر و زندگی مشترکش، زندگی خود را سامان بخشد و از آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوجه در امان بماند.

۳،۱. عشق‌ورزی و عشق دیدن

عشق در زندگی مشترک، زوجین را از بسیاری آسیب‌ها حفظ می‌کند. عشق خود را خیلی به دیگری وابسته دانستن و به تدریج به دیگری تبدیل شدن است. (Yves-Jean, ۲۰۰۴, ۲/۹۴۸) اگر عشق در خانواده جریان داشته باشد، زن حاضر است که به خاطر عشقش از دارایی خود بگذرد؛ زیرا اساس که عشق باشد، از آن خیر منتشر می‌شود. (Carmichael, ۲۰۰۴, p. ۶۰)

در زندگی خدیجه (س) عشق جریان دارد. زندگی ایشان بر اساس عشق شروع می‌شود و عاشقانه حضرت محمد (ص) را از بین خواستگارهایش انتخاب می‌کند. (حمیری، ۱۴۱۳ ق، ۳۲۴-۳۲۵؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۱/۸) این گونه نبود که فقط عشق قبل از ازدواج باشد؛ بلکه این عشق روز به روز افزوده می‌شود. حضرت خدیجه (س) وقتی حضرت محمد (ص) مجبور می‌شود که در غار حرا بماند و چهل شبانه‌روز از او دور باشد، در فراق یار می‌گرید، چنان گریه سوزناکی که باعث می‌شود، خداوند به او سلام برساند و وعده بهشت به او بدهد.^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۲۴۳/۱۸) این عشق تا زمان مرگ حضرت خدیجه (س) جریان دارد و تمام سختی‌ها را بر خدیجه (س) و آسان می‌کند. او تمام دارایی، جان و آبروی خود را فدای محبوبش می‌کند.

این عشق یک طرفه نیست، حضرت محمد (ص) نیز عاشق خدیجه (س) است.^۲ (الشیخ الطبرسی، ۱۴۱۷ ق، ۲۷۴/۱) و تا زمانی که خدیجه (س) زنده بود، زنی اختیار نمی‌کند.^۳ (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹ ق، ۳۰۵/۳) و کابین او را مهرالسنة قرار داد.^۴ (الشیخ الطبرسی، ۱۴۱۷ ق، ۲۷۵/۱) حتی بعد از مرگ خدیجه (س) همیشه به

۱. نَظَرَ جَبْرَيْلُ عِ إِلَى خَدِيجَةَ تَجُولُ فِي الْوَادِي فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا تَرَى إِلَى خَدِيجَةَ قَدْ أُبْكِتَ لِبُكَائِهَا مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ ادْعُهَا إِلَيْكَ فَأَقْرِئْهَا مِنِّي السَّلَامَ وَ قُلْ لَهَا إِنَّ اللَّهَ يُفَرِّقُكَ السَّلَامَ وَ بَشَّرَهَا أَنَّ لَهَا فِي الْجَنَّةِ بَيْتًا مِنْ قَصَبٍ لَا نَصَبَ فِيهِ وَ لَا صَخَبٍ (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۲۴۳/۱۸)

۲. له فی خدیجه رغبه و لها فيه رغبه... (الشیخ الطبرسی، ۱۴۱۷ ق، ۲۷۴/۱)

۳. وَ كَانَ النَّبِيُّ ص لَمْ يَتَمَنَّعْ بِحُرَّةٍ وَ أُمَّهُ فِي حَيَاةِ خَدِيجَةَ (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹ ق، ۳۰۵/۳)

۴. و لم يتزوج عليها رسول الله (ص) حتى ماتت، و أقامت معه أربعة و عشرين سنة و شهرا، و مهرها اثنتا عشرة أوقية و نش، و كذلك مهر سائر نسائه عليه السلام. (الشیخ الطبرسی، ۱۴۱۷ ق، ۲۷۵/۱)

یاد او است و به دوستان خدیجه (س) احترام می‌گذارد و دوستان او را دوست دارد.^۱ (البَلَاذُری، ۱۴۱۷ ق، ۹۸/۱) و به آن‌ها هدیه می‌دهد.^۲ (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۳/۸)

۳،۲. آرامش بخشی

یکی از هدف‌های ازدواج، رسیدن به آرامش است. خداوند می‌فرماید: وَ جَعَلَ مِنْهَا زُوجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا؛ و همسرش را از جنس خودش آفرید، تا بدو آرام گیرد. (اعراف: ۱۸۹) اگر زن به دنبال آرامش بخشی در زندگی مشترک باشد، دیگر به ثروت خود توجهی ندارد و ثروتش را در مسیر ایجاد آرامش در خانواده مصرف می‌کند. بنابراین شوهر هم ثروت همسرش را مانع خوشبختی و مردانگی خود نمی‌بیند.

با وجود سختی‌های زیادی که اطرافیان برای حضرت خدیجه (س) و همسرشان ایجاد می‌کردند؛ اما ایشان خانه‌ای آرامش بخش برای همسر خود تدارک می‌دیدند. در هنگام نزول وحی و سنگینی آن، حضرت خدیجه (س) به حضرت محمد (ص) آرامش می‌بخشید و او را دلگرم می‌کرد.^۳ (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۶/۲؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۰/۸) همچنین زمانی که حضرت محمد (ص) به خاطر غیبت علی (ع) نگران و ناراحت بودند، ایشان برای یافتن علی (ع) و دادن آرامش به همسر خود، به جستجوی علی (ع) می‌پردازد.^۴

۱. دخلت امرأة سوداء على رسول الله (ص)، فأقبلَ عليها واستبشَرَ بها. فقالت: يا رسولَ الله، أقبَلتَ على هذه السَّوداءِ هذا الإقبالَ؟ فقال: إنَّها كانتَ تدخلُ على خديجةَ كثيرًا، وإنَّ حَسَنَ العَهْدِ مِنَ الإیمانِ. (البَلَاذُری، ۱۴۱۷ ق، ۹۸/۱)

۲. كان رسول الله (ص) إذا ذبح الشاة يقول: «أرسلوا إلى أصدقاء خديجة» [۱]. فقال: فذكرت له يوما، فقال: «إني لأحب حبيها». (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۳/۸)

۳. فقال: (ما لي يا خديجة؟) وأخبرها الخبر، وقال: (قد خشيتُ على نفسي). فقالت له: كلا، أبشِرْ، فوالله لا يُخزِيكَ [۵] الله... (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۴/۲) أَنَّهُ بَلَغَهُ عَنْ خَدِيجَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: يَا ابْنَ عَمِّ، أَتَسْتَطِيعُ أَنْ تُخْبِرَنِي بِصَاحِبِكَ إِذَا جَاءَكَ؟ فَلَمَّا جَاءَهُ، قَالَ: (يَا خَدِيجَةُ، هَذَا جِبْرِيلُ). فقالت: أفتُعدُّ عليَّ فخذي... (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۶/۲) ما صنعتَه خديجة من تقوية قلب النبي (ص) لتلقى ما أنزل الله عليه، فقال لها: «لقد خشيت على نفسي». فقالت: كلا، والله لا يخزيك الله أبدا، و ذكرت خصاله الحميدة، و توجهت به إلى ورقة. و هو في الصحيح.

و قد ذكره ابن إسحاق، فقال: و كانت خديجة أول من آمن بالله، و رسوله و صدق بما جاء به، فخفف الله بذلك عن رسول الله (ص)، فكان لا يسمع شيئا يكرهه من الرد عليه، فيرجع إليها إلا تثبته و تهون عليه أمر الناس. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۱۰۰/۸)

۴. أن النبي ص خرج من الغار فأتى منزلاً خديجةً كئيباً حزينا فقالت خديجة يا رسول الله ما الذي أرى بك من الكآبة و الحزن... (كوفي، ۱۴۱۰ ق، ۵۴۷)

(کوفی، ۱۴۱۰ ق، ۵۴۷) ایشان همچون مشاوری آرامش بخش در کنار همسر خود بودند^۱ (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۴/۲) و به هیچ چیز اجازه نمی‌دادند، تا مال دنیا مانع این آرامش شود و ثروت قدرتی نداشت تا مانع این آرامش شود.

۳,۳. نداشتن خواسته بی‌جا از شوهر

یکی از راهکارهایی که بسیاری از مشکلات زندگی مشترک را برطرف می‌کند، نداشتن خواسته بی‌جا از شوهر است. گاه زن احساس می‌کند که چون از نظر مالی از شوهرش برتر است، پس می‌تواند هر خواسته‌ای از شوهرش داشته باشد. شوهر اگر توان برآورده کردن خواسته همسرش را نداشته باشد، غرورش خدشه‌دار می‌شود و علت را برتری وضعیت مالی همسرش می‌بیند؛ بنابراین زندگی را به کام خود و همسرش تلخ می‌کند. زنی که خردمند است، هیچ‌گاه چیزی را که همسرش توان برآورده کردن آن را ندارد، از او نمی‌خواهد.

حضرت خدیجه (س) هیچ‌گاه از پیامبر (ص) خواسته بی‌جا نداشت، حتی در زمان مرگش برای درخواستی که پیامبر (ص) توان انجامش را هم داشت، رودررو خواسته‌اش را مطرح نکرد؛ بلکه فاطمه (س) را واسطه کرد تا از پیامبر (ص) بخواهد، پیراهنش را برای کفنش به او بدهد. (تهرانی، ۱۳۹۳، ۲۱۰)

۳,۴. خوش‌زبانی

زن با خوش‌زبانی می‌تواند، بسیاری از آسیب‌ها را از زندگی خانوادگی خود دور کند. اگر زن با سخنان روشن و دل‌پذیر به زندگی خود صمیمیت ببخشد، باعث می‌شود که برتری وضعیت مالی او به چشم همسرش نیاید و از آسیب‌های آن در امان بماند.

حضرت خدیجه (س) با کلامی خوش پیامبر (ص) را مجذوب خود می‌کردند. کلام شیرین ایشان قبل از ازدواج که با سخنان زیبا، مال خود را در اختیار همسر قرار می‌دهند، بسیار تأثیر گذار است.^۲ (کلینی، ۱۴۰۷ ق، ۳۷۵/۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۷۰/۱۶)

۱. وَكَانَتْ خَدِيجَةُ وَزِيرَةَ صِدْقٍ (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۱۴/۲)

۲. ثم إن خدیجة قالت لعمها ورقه: خذ هذه الاموال وسر بها إلى محمد وقل له: إن هذه جميعها هدية له، وهي ملكة يتصرف فيها كيف شاء، وقل له: إن مالي وعيبدی وجميع ما أملك وما هو تحت یدی فقد وهبته لمحمد ۹ إجلالا وإعظاما له (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۷۰/۱۶)، يَا مُحَمَّدُ نَفْسِي وَالْمَهْرُ عَلَيَّ فِي مَالِي... (کلینی، ۱۴۰۷ ق، ۳۷۵/۵)

۳،۵. اجازه زندگی شخصی دادن به همسر

بعضی از زنان در زندگی مشترک به همسران خود اجازه نمی دهند تا به اولویت های شخصی خود بپردازند. آن ها می خواهند تمام زندگی شوهرشان را به تسخیر خود درآورند و این رفتار باعث می شود که شوهر در پی یافتن راه فراری از این زندگی بگردد. داشتن آزادی های شخصی، حق طبیعی همسر است. اگر زن از نظر مالی برتری داشته باشد و حق زندگی شخصی به همسرش ندهد، این حس را در همسر خود ایجاد می کند که چون از نظر مالی برتر است، می خواهد شوهرش را همچون برده ای به استخدام خود و خواسته هایش درآورد.

حضرت خدیجه (س) هیچ گاه حضرت محمد (ص) را از داشتن زندگی شخصی خود محروم نکردند و حتی وقتی پیامبر (ص) می خواهد، چهل شبانه روز به دور از ایشان در غار حرا به عبادت بپردازند، حضرت خدیجه (س) مخالفتی نمی کند. (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۹/۱۶) پیامبر (ص) در ملاقات با دوستان و اطرافیان آزاد بودند و حضرت خدیجه (س) به همه ابعاد شخصی و اجتماعی پیامبر (ص) احترام می گذاشتند و برای انجام فعالیت هایشان به ایشان آزادی می دادند و به این وسیله حس تسخیرگری را به همسر خود القا نمی کردند تا زندگی آن ها دست خوش طوفان آسیب ها نگردد.

۳،۶. اولویت بخشی به همسر و زندگی مشترک

یکی از عوامل گسست زندگی مشترک زوجین، دخالت خانواده ها و اطرافیان در زندگی مشترک است. اگر زن از نظر مالی برتر باشد و به خانواده و اطرافیان اجازه دهد که در زندگی آن ها دخالت کنند، این حس را در همسر خود به وجود می آورد که چون از نظر مالی برتر است، او و خانواده اش به خود اجازه می دهند که در زندگی شخصی او همه نوع دخالتی داشته باشند و این باعث آسیب رسیدن به زندگی خانوادگی آن ها می شود.

حضرت خدیجه (س) از همان لحظه ای که تصمیم به ازدواج با پیامبر (ص) را گرفت، مقتدرانه به کسی اجازه دخالت در زندگی شخصی خود را نداد. او مجلسی ترتیب داد و به زنان یابو گوی قریش ثابت کرد که اولویت اول در زندگی او حضرت محمد (ص) است و کسی حق دخالت در زندگی آن ها را ندارد.^۱

۱. وبلغ الخبر إلى خدیجة ف صنعت طعاما ودعت نساء المبعضین، فلما اجتمعن وأکلن قالت لهن: معاشر النساء بلغنی أن بعولتکن عابوا علی فیما فعلته من أننی تزوجت محمدا، وأنا أسألکم هل فیکم مثله، أو فی بطن مکة شکله من جماله [۲] وکماله وفضله وأخلاقه الرضیة؟ وأنا قد أخذته لاجل ما قد رأیت منه، وسمعت منه أشياء ما أحد رأها، فلا یتکلم أحد فیما لا یعنیه [۳]، فکف کل منهن [۴] عن الکلام. (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۰/۱۶)

(مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۷۰/۱۶) اگرچه این رفتار حضرت خدیجه (س) زنان قریش را از او دور کرد و حضرت خدیجه (س) تنها شد؛ اما ایشان به سعادت زندگی مشترک خویش می‌اندیشید و این رفتارها برایش مهم نبود.

۴. راهکارهای اخلاقی برون‌رفت از آسیب‌های تفاوت اقتصادی زوجین بنا بر سیره حضرت خدیجه (س)

راهکارهای اخلاقی در رسیدن به زندگی سالم و همراه با آرامش بسیار تاثیر گذار هستند. زنی که از نظر مالی برتر از همسر خود است، با استفاده از راهکارهای اخلاقی می‌تواند، خانواده خود را از امواج سهمگین آسیب‌ها حفظ کند. تقوا، حیا، صبر، بخشش بی‌منت، تکریم و تصدیق، فروتنی، شجاعت، رضایت و اطاعت از راهکارهای اخلاقی است که در سیره حضرت خدیجه (س) وجود دارد و این راهکارها مانع از آن شدند که حضرت خدیجه (س) به علت داشتن برتری مالی، دچار آسیب در زندگی مشترک شوند.

۴,۱. تقوا

زنی که در زندگی مشترک از فضیلت اخلاقی، تقوی بهره‌مند باشد، از رفتارهای نامناسبی می‌پرهیزد که باعث آسیب به شوهر و خانواده اش می‌شود. او اجازه نمی‌دهد که ثروت بی‌ارزش دنیایی مانعی در سعادت دنیوی و اخروی او شود؛ زیرا خداترسی قلعه‌ای استوار است.^۱ (نهج البلاغه، خطبه ۱۵۷)

حضرت خدیجه (س) زنی خداترس و پرهیزگار بود و در آن محیط آلوده با داشتن ثروت زیاد، تقوای او مانع از آلودگی او (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۹۹/۸) و آسیب‌رساندن به همسرش می‌شود.

۴,۲. حیا

یکی از عواملی که باعث می‌شود، زندگی زوجین دچار مشکل شود، بی‌عفتی زوجه است. زنی که از نظر مالی برتر باشد و از حیا هم بهره‌مند نباشد، شوهرش احساس می‌کند که بر این زندگی تسلطی ندارد و امیدی به این زندگی نخواهد داشت.

حضرت خدیجه (س) در آن دورانی که بی‌عفتی رواج داشت، به لقب طاهره مشهور بودند.^۲ (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۹۹/۸) او با ثروتی که داشت، می‌توانست هر کس و هر چیزی را بدست آورد و دست

^۱. اِغْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ إِنَّ التَّقْوَى دَارُ حَصِينٍ عَزِيزٍ

^۲. کانت تدعى قبل البعثة الطاهرة. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۹۹/۸).

به هر شهوت رانی ای بزند؛ اما حیای او مانع از این آلودگی‌ها بود. زمانی که حضرت محمد (ص) و حضرت خدیجه (س) ازدواج کردند، مردم شنیدند که منادی از آسمان ندا می‌کرد: خداوند بلندمرتبه، مرد طاهر را به ازدواج زن طاهر درآورد و مرد راست‌گو را به ازدواج زن راست‌گو درآورد.^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۰/۱۶)

۴،۳. صبر و شرح صدر

یکی از راهکارهای برون‌رفت از آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوج، متخلق شدن به زیور صبر در زندگی است. همیشه زندگی با سختی‌ها و ناکامی‌هایی همراه است، بی‌صبری پایه‌های زندگی مشترک را سست می‌کند. زن با شکیبایی خود می‌تواند، زندگی خود را از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی دور کند و به زندگی مشترک خود آرامش دهد.

حضرت خدیجه (س) در زندگی مشترک با پیامبر (ص)، الگوی صبر بودند. رفتار صبورانه حضرت خدیجه (س) در دوران‌های مختلف زندگی ایشان، دیده می‌شود. اولین نمونه صبر ایشان، صبر در برابر سخنان گزنده اطرافیان است.^۲ (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۵) زنان قریش به خدیجه (س) اعتراض داشتند؛ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۰/۱۶) زیرا با آن همه ثروت با فردی تهی‌دست ازدواج کرده‌است و زنان قریش حتی بعد از ازدواج ایشان، با حضرت خدیجه (س) قهر بودند.^۳ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۹/۱۶) دومین شکیبایی حضرت خدیجه (س)، صبر بر شکنجه‌های جسمی و روحی دشمنان مخالف با نبوت حضرت محمد (ص) بود. سومین مرحله، شکیبایی بر مصیبت‌های جان‌سوز از دست‌دادن فرزندان خردسالشان و ابر خوانده شدن است.^۴ (کلینی، ۱۴۰۷، ق، ۲۱۸/۳-۲۱۹؛ ابن سعد، ۱۴۱۰، ق، ۱۰۶/۱)

۱. ثم سمع الناس مناديا ينادي من السماء: إن الله تعالى قد زوج بالطاهر الطاهرة، وبالصادق الصادقة... (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۰/۱۶)

۲. فقال أبو جهل يا قوم رأينا الرجال يمهرن النساء و ما رأينا النساء يمهرن الرجال قال فنهض إليه (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۵)

۳. إِنَّ خَدِيجَةَ عَلَيْهَا رِضْوَانُ اللَّهِ لَمَّا تَزَوَّجَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ص هَجَرَتْهَا نِسْوَةٌ مَكَّةَ فَكُنَّ لَا يَدْخُلْنَ عَلَيْهَا وَ لَا يُسَلَّمْنَ عَلَيْهَا وَ لَا يَتْرُكْنَ أَمْرَاءَهُ تَدْخُلُ عَلَيْهَا فَاسْتَوْحَشَتْ خَدِيجَةُ مِنْ ذَلِكَ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۹/۱۶)

۴. دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ص عَلَى خَدِيجَةَ حِينَ مَاتَ الْقَاسِمُ ابْنُهَا وَ هِيَ تَبْكِي فَقَالَ لَهَا مَا يُبْكِيكِ فَقَالَتْ دَرَّتْ دُرَيْرَةٌ فَبَكَيْتُ فَقَالَ يَا خَدِيجَةُ أَمَا تَرْضَيْنَ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَنْ تَجِيءَ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ... (کلینی، ۱۴۰۷، ق، ۲۱۸/۳-۲۱۹)
فَكَانَ أَوَّلَ مَنْ مَاتَ مِنْ وَلَدِهِ الْقَاسِمُ. ثُمَّ مَاتَ عَبْدُ اللَّهِ بِمَكَّةَ. فَقَالَ الْعَاصِمُ بْنُ وَائِلِ السَّهْمِيُّ: قَدْ انْقَطَعَ وَلَدُهُ فَهُوَ أُبْتَرٌ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْأُبْتَرُ» الْكُوثر: قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي عمرو بن سلمة الهذلي بن سعيد بن محمد بن جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: مَاتَ الْقَاسِمُ وَهُوَ ابْنُ سِتِينَ. (ابن سعد، ۱۴۱۰، ق، ۱۰۶/۱)

چهارمین مرحله، صبر بر تنهایی و نداشتن یاور در زمان زایمان است. زنان قریش برای وضع حمل حضرت زهرا (س) حاضر نشدند؛ اما خداوند با فرستادن چهار بانوی بهشتی به صبر حضرت خدیجه (س) با رحمتش جواب داد.^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۹/۱۶) این صبوری‌ها در زمان مرگ حضرت خدیجه (س) به اوج خود رسید و خداوند به نیکوترین صورت به این شکیبایی‌ها پاداش داد. بنابراین حضرت خدیجه (س) یکی از بهترین، الگوهای صبر برای جهانیان است.

۴,۴. بخشش بی منت

بخشش یکی از فضایل اخلاقی لازم در زندگی مشترک است. اگر زن از نظر مالی از همسرش برتر باشد، پسندیده است که مالش را به همسرش ببخشد. البته این بخشش نباید همراه با اذیت و منت گذاشتن باشد.

حضرت خدیجه (س) بسیار اهل بخشش بودند. خانه خدیجه (س) مأوای فقیران و یتیمان و بیچارگان بود. (قمی، ۱۴۰۴، ق، ۱۷۲/۲) قبل از ازدواج اموالی را برای تجارت به حضرت محمد (ص) بخشید.^۲ (الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۱۳/۲) وقتی حضرت خدیجه (س) با حضرت محمد (ص) ازدواج کرد، تمام دارایی خویش را در اختیار همسرش گذاشت و با سخنانی زیبا این مطلب را بیان کرد که احساس منت گذاشتن و یا اجباری در آن نباشد. درحالی که او از شریف‌ترین و دارا ترین زنان قریش بود.^۳ (ابن هشام، بی تا، ۱/۱۸۹) خداوند به وسیله خدیجه (س) حضرت محمد (ص) را بی نیاز کرد.^۴ (کوفی، ۱۴۱۰، ق، ۶۳۹) این بخشش تا جایی ادامه داشت که در زمان مرگ حضرت خدیجه (س) چیزی از این همه دارایی، برایش باقی نماند.

۱. فَوَجَّهَتْ إِلَى نِسَاءِ قُرَيْشٍ وَ نِسَاءِ بَنِي هَاشِمٍ يَجِئْنَ وَ يَلِينَ مِنْهَا مَا تَلِي النِّسَاءَ مِنَ النِّسَاءِ فَأَرْسَلْنَ إِلَيْهَا عَصِيَّتَيْنَا وَ لَمْ تَقْبَلِي قَوْلَنَا وَ تَزَوَّجَتْ مُحَمَّدًا بَيْتِي أَبِي طَالِبٍ فَقَبِيْرًا لَا مَالَ لَهُ فَلَسْنَا نَجِيءُ وَ لَا نَلِي مِنْ أَمْرِكِ شَيْئًا فَاعْتَمَتْ خَدِيْجَةُ لِذَلِكَ فَبَيْنَا هِيَ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهَا أَرْبَعُ نِسْوَةٍ طَوَالَ كَأَنَّهُنَّ مِنْ نِسَاءِ بَنِي هَاشِمٍ فَفَزِعَتْ مِنْهُنَّ فَقَالَتْ لَهَا إِخْذَاهُنَّ لَا تَحْزَنِي يَا خَدِيْجَةُ فَإِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ إِلَيْكَ وَ نَحْنُ أَخَوَاتُكَ أَنَا سَارَةُ وَ هَذِهِ أَسِيَّةُ بِنْتُ مُزَاجِمٍ وَ هِيَ رَفِيْقَتُكَ فِي الْجَنَّةِ وَ هَذِهِ مَرِيْمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَ هَذِهِ صَفْرَاءُ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۹/۱۶)

۲. وَكَانَتْ تُنْفِقُ عَلَيْهِ مِنْ مَالِهَا، وَتَجَرُّهُ هُوَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - لَهَا. (الذهبی، ۱۴۰۵، ق، ۱۱۳/۲)

۳. وَكَانَتْ خَدِيْجَةُ يَوْمَئِذٍ أَوْسَطَ نِسَاءِ قُرَيْشٍ نَسَبًا، وَأَعْظَمَهُنَّ شَرَفًا، وَأَكْثَرَهُنَّ مَالًا، كُلُّ قَوْمِهَا كَانَ حَرِيصًا عَلَى ذَلِكَ مِنْهَا لَوْ يُفَدِّرُ عَلَيْهِ. (ابن هشام، بی تا، ۱/۱۸۹)

۴. (وَ وَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنِي) بخدیجه (کوفی، ۱۴۱۰، ق، ۶۳۹)

۴,۵. تکریم و تصدیق

یکی از راهکارهایی که مردان را به زندگی مشترک دلگرم می کند و پایه های زندگی را استوار می کند، این است که زن با تکریم و تصدیق با همسرش برخورد کند. اگر زن از نظر دارایی از مرد برتر باشد و همسرش را تصدیق نکند و به او احترام نگذارد، شوهر احساس حقارت می کند. او فکر می کند که چون از نظر دارایی از همسرش کمتر است، همسرش به او احترام نمی گذارد و او را در زندگی تصدیق نمی کند؛ بنابراین در پی جبران این رفتار به زندگی مشترک، آسیب می رساند.

حضرت خدیجه (س) همیشه به حضرت محمد (ص) احترام می گذاشتند. به خانواده ایشان از جمله ابوطالب احترام می گذاشتند.^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۴/۱۶) ایشان از اولین کسانی بودند که پیامبر (ص) را تصدیق کردند.^۲ (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸) ایشان صفات برجسته همسرشان را ذکر می کردند^۳ (ابن هشام، بی تا، ۱/۱۸۹) و از ایشان به بزرگی یاد می کردند. حتی ایشان سعی می کردند، پیامبر (ص) در نظر مردم باشکوه جلوه کنند تا مبادا مردم به چشم حقارت در ایشان ننگرند، بنابراین هدایایی قبل از ازدواج برای حضرت محمد (ص) فرستادند^۴ (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۸) تا در چشم مردم بزرگ جلوه کنند.

حضرت خدیجه (س) بزرگ ترین حامی رسول خدا (ص) بودند، به گونه ای که وقتی ایشان از دنیا رفته اند، پیامبر (ص) با از دست دادن ایشان دل تنگ شده و از کفار قریش بر جان خویش بیمناک شدند و به جبرئیل شکایت کردند و خداوند به ایشان وحی کرد که از این سرزمین که مردمش ستمکارند، بیرون شو و به مدینه هجرت کن که در مکه یآوری برایت نمانده است.^۵ (کلینی، ۱۴۰۷، ق، ۳۴۰/۸؛ کلینی، ۱۳۶۴، ش، ۱۸۱/۲)

۱. فَلَمَّا خَضَرَ أَبُو طَالِبٍ قَالَتْ أَخْرَجًا إِلَى عَمِّي لِيُرَوِّجَنِي مِنْ مُحَمَّدٍ فَقَدْ قُلْتُ لَهُ فِي ذَلِكَ فَدَخَلَا عَلَيَّ عَمَّاهُ... (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۴/۱۶)

۲. فقال: و كانت خديجة أول من آمن بالله، و رسوله و صدق بما جاء به، فخفف الله بذلك عن رسول الله (ص)، فكان لا يسمع شيئاً يكرهه من الرد عليه، فيرجع إليها إلا تثبته و تهون عليه أمر الناس. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸)

۳. إني قد رغبْتُ فيكَ لِقْرَابَتِكَ، وَسِطَتِكَ [۲] فِي قَوْمِكَ وَأَمَانَتِكَ وَحُسْنِ خُلُقِكَ، وَصِدْقِ حَدِيثِكَ، ثُمَّ عَرَضْتُ عَلَيْهِ نَفْسَهَا. (ابن هشام، بی تا، ۱/۱۸۹)

۴. يا عم خذ هذه الأموال و الهدايا و سر بها إلى محمد و قل له إني و أموالی و حالی و جوارى و عبیدی... (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۸)

۵. قَدْ كَانَتْ خَدِيجَةُ مَاتَتْ قَبْلَ الْهَجْرَةِ بِسَنَةٍ وَ مَاتَ أَبُو طَالِبٍ بَعْدَ مَوْتِ خَدِيجَةَ بِسَنَةٍ فَلَمَّا فَقَدَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ ص سَيَّمُ الْمَقَامَ بِمَكَّةَ وَ دَخَلَهُ حُزْنٌ شَدِيدٌ وَ أَشْفَقَ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ كُفَّارِ قُرَيْشٍ فَشَكَاَ إِلَى جِبْرِئِيلَ ع ذَلِكَ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ أَخْرَجْ (کلینی، ۱۴۰۷، ق، ۳۴۰/۸)

۴,۶. فروتنی

تواضع زن در برابر شوهر، باعث تقویت پایه‌های زندگی مشترک می‌شود و تأییدی بر قوامیت مرد در زندگی می‌شود. اگر زن ثروتمند باشد و در برابر مرد، فروتنی از خود نشان ندهد، به خانواده خود آسیب می‌رساند؛ زیرا مردانگی شوهر، با این رفتار خدشه‌دار می‌شود.

حضرت خدیجه (س) در برابر همسرشان بسیار فروتن بودند و از همان اوان ازدواج با فروتنی تمام، در پیامی که برای حضرت محمد (ص) می‌فرستند، این‌گونه می‌فرمایند: «خودم، اموالم، خدمتکاران، و آنچه دارم برای او و فدای او و در مالکیت اوست، هر طور که می‌خواهد در آن تصرف کند.» ورقه هم این پیام را با صدای بلند به اطلاع مردم می‌رساند و این‌گونه ایشان فروتنی خود را به همه مردم اعلام می‌کند.^۱ (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۳۸)

۴,۷. شجاعت

شجاعت زن باعث افتخار شوهر است. به ویژه اگر زن از شجاعت، در راه اطاعت و محبت به شوهرش استفاده کند، باعث می‌شود که کمتر آسیب‌های برتری مالی زوجه متوجه زن شود.

حضرت خدیجه (س) زنی شجاع بودند. شجاعت ایشان در راستای اطاعت، محبت و تصدیق همسر استفاده می‌شد. در زمانی که حضرت محمد (ص) را هیچ‌کسی جز حضرت علی (ع) تصدیق نکرده بودند و احتمال خطر جانی هم داشت، در بین مردم نماز جماعت می‌خواندند.^۲ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۳۷۸/۱) وقتی پیامبر (ص) چندین شبانه‌روز به غار حرا می‌رفتند، زمانی که حضرت پیامبر (ص) شبانه برمی‌گردد و در می‌زند با شجاعت و عفت، این‌گونه جواب می‌دهد: کیستی و سزاوار نیست جز محمد (ص) کسی این موقع در را

۱. قل له إني و أموالی و حالی و جواری و عبیدی و ما أملك كلها له و بين يديه و روحی فداه و فی ملكه يتصرف فيها كيف شاء و أزد و ذلك بعد أن تسلّم عليه سلاما كثيرا فوقف ورقه بين زمزم و الصفا و نادى بأعلى صوته يا معاشر العرب أن خديجة بنت خويلد تشهدكم على أنها قد وهبت جمالها و أموالها و عبدها و حالها و ما ملكت يمينها و المواشى و الصداق المؤجل و المعجل هدية لمحمد إجلالا و إعظاما له و رغبه فيه فكونوا عليها من الشاهدين فتركهم. (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۳۸)

۲. وَ ذَلِكَ أَنَّ النَّبُوَّةَ نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَ أَسْلَمَ عَلَيَّ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ ثُمَّ أَسْلَمَتْ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ زَوْجَةَ النَّبِيِّ صَ ثُمَّ دَخَلَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى النَّبِيِّ صَ وَ هُوَ يُصَلِّي وَ عَلَيٌّ عَ بِجَنَبِهِ - وَ كَانَ مَعَ أَبِي طَالِبٍ عَ جَعْفَرٌ فَقَالَ لَهُ أَبُو طَالِبٍ صَلِّ جَنَاحَ ابْنِ عَمِّكَ - فَوَقَّفَ جَعْفَرٌ عَلَى يَسَارِ رَسُولِ اللَّهِ صَ فَبَدَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَ مِنْ بَيْنَهُمَا - فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَ يُصَلِّي - وَ عَلَيٌّ وَ جَعْفَرٌ وَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ وَ خَدِيجَةُ بِأَتْمُونٍ بِهِ (قمی، ۱۴۰۴ ق، ۳۷۸/۱)

بزند.^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ۷۹/۱۶) همچنین زمانی که شجاعانه در تاریکی شب به جستجوی علی(ع) می‌روند.^۲ (کوفی، ۱۴۱۰ق، ۵۴۷) شجاعت ایشان در ماجرای شعبابی طالب به اوج خود می‌رسد.

۴.۸. رضایت

اگر مرد بداند که همسرش از زندگی مشترک با او رضایت ندارد، تحمل این زندگی برایش دشوار می‌شود. به‌ویژه اگر زن از نظر مالی برتر باشد و از زندگی مشترک احساس نارضایتی کند، مرد دچار عذاب وجدان می‌شود؛ زیرا زنی را که در رفاه و آسایش بوده، مجبور به زندگی سخت و فقیرانه کرده‌است.

حضرت خدیجه (س) تجسم رضایت بودند و خداوند این صفت را از ملکات اخلاقی ایشان قرار داده‌است.^۳ (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹ق، ۳۲۱/۳) جبرئیل زمانی که خطبه عقد حضرت خدیجه (س) و حضرت محمد(ص) را به اذن پروردگار می‌خواند، حضرت خدیجه (س) را به «المرضیه بامر رب العالمین» وصف می‌کند.^۴ (بکری، ۱۴۱۱ق، ۳۴۳) پستی و بلندی‌های زندگی مشترک ذره‌ای از رضایت ایشان نمی‌کاهد و در سیره ایشان رضایت از امر خداوند و رضایت از همسر موج می‌زند.

۴.۹. اطاعت

اطاعت زن از شوهر تاثیر زیادی بر استحکام روابط خانوادگی زوجین دارد. زنی که دارایی زیادی دارد و از همسرش اطاعت نمی‌کند، پایه‌های زندگی خود را لرزان خواهد کرد.

حضرت خدیجه (س) در اطاعت از همسر خویش، گوی سبقت را از دیگران ربوده‌است. ایشان از قبل از ازدواج خود را مطیع اوامر شوهر معرفی می‌کند. او از اولین کسانی است که تسلیم امر رسول خدا (ص) می‌شود و در خواندن نماز و... از فرمان ایشان اطاعت می‌کند.^۵ (قمی، ۱۴۰۴ق، ۳۷۸/۱) زمانی که پیامبر(ص) از ایشان می‌خواهد که با مقدار کمی طعام، غذایی درست کند و چهل نفر میهمان برای آن غذای کم دعوت

۱. فَفَرَعَ الْبَابَ فَنَادَيْتُ مَنْ هَذَا الَّذِي يَفْرَعُ حَلْقَهُ لَا يَفْرَعُهَا إِلَّا مُحَمَّدٌ ص قَالَتْ خَدِيجَةُ (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ۷۹/۱۶)
 ۲. قَدْ اخْتَلَطَ الظَّلَامُ فَخَرَجَتْ فَطَلَبْتُهُ فَإِذَا هِيَ بِشَخْصٍ فَسَلَّمْتُ لِيُرِدَ السَّلَامَ لِتَعْلَمَ عَلِيٌّ هُوَ أُمُّ لَأ فَقَالَ وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ أ خَدِيجَةُ قَالَتْ نَعَمْ فَأَنَاخَتْ... (کوفی، ۱۴۱۰ق، ۵۴۷)

۳. إن الله تعالى أعطى عشرة أشياء لعشيرة من النساء...الرضا لخديجة زوجة المصطفى. (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹ق، ۳۲۱/۳)

۴. أتى زوجت محمد الأمين بخديجة الأمينة الصفيّة الصديقة المرضية بأمر رب العالمين(بکری، ۱۴۱۱ق، ۳۴۳)

۵. وَ ذَلِكَ أَنْ النَّبُوَّةَ نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَ أَسْلَمَ عَلِيُّ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ ثُمَّ أَسْلَمَتْ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ زَوْجَةَ النَّبِيِّ ص ثُمَّ دَخَلَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى النَّبِيِّ ص وَ هُوَ يُصَلِّي وَ عَلِيُّ ع بِجَنَبِهِ- وَ كَانَ مَعَ أَبِي طَالِبٍ ع جَعْفَرُ فَقَالَ لَهُ أَبُو طَالِبٍ صَلِّ جَنَاحَ ابْنِ عَمِّكَ- فَوَقَّفَ جَعْفَرُ عَلَى يَسَارِ رَسُولِ اللَّهِ ص فَبَدَرَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنْ بَيْنِهِمَا- فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يُصَلِّي- وَ عَلِيُّ وَ جَعْفَرُ وَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ وَ خَدِيجَةُ بِأَتْمُونٍ بِهِ(قمی، ۱۴۰۴ق، ۳۷۸/۱)

می‌کند،^۱ (حمیری، ۱۴۱۳، ق، ۳۲۵) حضرت خدیجه (س) نافرمانی نمی‌کند که چرا برای این همه میهمان فقط این مقدار کم مواد غذایی تهیه کرده‌ای؛ بلکه در برابر فرمان همسرش اطاعت می‌کند. این اطاعت در ماجرای شعبابی طالب تا مرحله مرگ ایشان پیش می‌رود.

۵. راهکارهای مادی برون‌رفت از آسیب‌های تفاوت اقتصادی زوجین بنا بر سیره حضرت خدیجه (س)

توجه به جاذبه‌های مادی که با حواس پنجگانه درک می‌شود، یکی از عوامل سازگاری است. زن می‌تواند با استفاده از راهکارهای مادی، توجه و محبت شوهر را به زندگی مشترک جلب کند. حضرت خدیجه (س) از راهکارهای استفاده از زیبایی و زینت، روابط جنسی، فرزندآوری، گفتگو با افراد باتجربه و هدیه دادن بهره می‌بردند و بدین وسیله زندگی مشترک خود را از امواج سهمگین آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوجه محفوظ نگه می‌داشتند.

۵.۱. استفاده از زیبایی و زینت

زیبایی و استفاده از زینت در زندگی مشترک، باعث دلگرم شدن و لذت بردن شوهر می‌شود. زنی که ثروتمند است، می‌تواند با استفاده از این روش از آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوجه جلوگیری کند.

حضرت خدیجه (س) به زیبایی مشهور بودند.^۲ (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸) برخی که سن خدیجه (س) را موقع ازدواج چهل ساله دانسته‌اند، به این مطلب اشاره کرده‌اند که ایشان در زمان ازدواج بسیار جوان شدند، مانند زلیخا که برای یوسف جوان شد یا ساره برای ابراهیم، همسر زکریا برای زکریا، و این را کرامت خداوند می‌دانند.^۳ (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۴۴)

۱. فَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يَأْتِيَ خَدِيجَةَ أَنْ تَتَّخِذَ لَهُ طَعَامًا فَفَعَلَتْ، ثُمَّ أَمَرَهُ أَنْ يَدْعُوَ لَهُ أَقْرَبَاءَهُ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَدَعَا أَرْبَعِينَ رَجُلًا فَقَالَ: [هَاتِ لَهُمْ طَعَامًا يَا عَلِيُّ، فَأَتَاهُ بِثَرِيدَةٍ وَ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ الثَّلَاثَةُ وَ الْأَرْبَعَةُ فَقَدَّمَهُ إِلَيْهِمْ، وَ قَالَ: كُلُوا وَ سَمُّوا، فَسَمَى وَ لَمْ يُسَمِّ الْقَوْمَ، فَأَكَلُوا وَ صَدَرُوا شَبْعِي. (حمیری، ۱۴۱۳، ق، ۳۲۵)

۲. کانت خدیجه ذات شرف و جمال. (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸)

۳. قد کان تزویج النبی بخدیجه و هی بنت أربعین سنه فلما دخل علیها ردها الله تعالی له فی حال الشباب کما رد زلیخا لیوسف و کما رد ساره لإبراهیم شابه و کما رد علی زکریا زوجته و غیرهم ممن ردت علی الأنبیاء و رد الله خدیجه شابه فی أحسن سن کرامه من الله عز و جل لنبيه محمد قال فخرجت خدیجه أول مره و علیها ثياب مضمخه منظمه (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۴۴)

ایشان با ثروتی که داشتند، خود را به نیکوترین صورت آراستند. در برخی منابع آمده است که به هفت صورت با لباس‌های رنگارنگ زیور شده، با انواع جواهرات در مجلس جلوه کردند.^۱ (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۵-۳۵۲) این جواهرات و لباس‌ها در چشم مردم او را بسیار زیباتر جلوه می‌داد و مانند خورشید در بین جمعیت می‌درخشید.^۲ بر سرش تاجی از طلا، مزین به فیروزه بود و در پایش خلخال مزین به جواهرات بود. زنان برایش شعر می‌سرودند و دف می‌نواختند.^۳ (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۵)

مجلس به تخته‌هایی از عاج و آبنوس و پرده‌های زیبا و فرش‌های رنگارنگ زینت شده بود. خدمتکاران با لباس‌هایی از حریر رنگارنگ و آراسته به جواهرات صف کشیده بودند و در دستانشان مجمرهایی از طلا که در آن عود و بخور و عنبر بود. برخی آلات موسیقی به دست داشتند.^۴ (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۱) چندین شبانه روز مهمانی و ولیمه دادند. این مجلس به نور و بوی بهشت هم مزین شد.^۵ (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۵۳ و ۳۴۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۱۹۷/۱۸)

۵.۲. داشتن روابط جنسی مناسب

یکی از وظایف زن، تمکین در امور جنسی است، به‌ویژه در زنان ثروتمند این امر، اهمیت بیشتری دارد و به این وسیله زن خود را تقدیم شوهرش می‌کند. زنی که در امور جنسی از شوهرش تمکین نکند و زمینه فراهم شدن این لذت را برای خود و همسرش فراهم نکند، به زندگی مشترک خود آسیب جبران‌ناپذیر خواهد رساند.

۱.... ثم خرجت خدیجه فی الجلوة الثالثة فی ثياب خضر قد حارت فیها الصناع و علیها حلی و جوهر... (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۵-۳۵۲)

۲. و ما کان فی نساء مکه أحسن منها لأنها کانت شمسیة کالشمس المضيئة (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۵)

۳. و علی رأسها تاج من الذهب الوهاج منقوش بالفیروزج الأخضر و فی رجليها خلخالان من الذهب الوهاج مرصع بالدر و الجوهر و علیها قلائد من الزمرد و الياقوت... (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۵)

۴. فیه سریرا من العاج و الآبنوس مصفح بصفائح الذهب الوهاج و ألبست جواربها و خدمها ثياب الحریر و الדיباج المختلفات الألوان... (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۱)

۵. قال ثم أوحى الله تعالى إلى جبرئيل أن انزل إلى جنه الفردوس و اقبض منها قبضة من الطيب و ألقها فی شعاب مکه ففعل إلى أن صار کل واحد یجد الطيب من نفسه و کل یقول هذا من طيب محمد و خدیجه و فیه الشاعر یقول (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۵۳) فلما رآها النبی تبسم ضاحکا فخرج من فیه نور لحق عنان السماء حتی أخذ بأبصار الناس و علا علی نور المصابيح (بکری، ۱۴۱۱ ق، ۳۴۵) فَلَمَّا دَخَلَ الدَّارَ صَارَتِ الدَّارُ مُنَوَّرَةً فَقَالَتْ خَدِيجَةُ وَمَا هَذَا النُّورُ قَالَ هَذَا نُورُ النَّبِيِّ (مجلسی، ۱۴۰۳ ق، ۱۹۷/۱۸)

حضرت خدیجه (س) در امور جنسی در هر جا و هر زمانی که حضرت محمد (ص) درخواست داشتند، ایشان را تمکین می کردند.^۱ (قمی، ۱۴۰۴، ۲۲/۱؛ کوفی، ۱۴۱۰، ق، ۲۱۱) حتی اگر زمان و موقعیت، متفاوت از گذشته بود، حضرت خدیجه (س) اطاعت می کردند که در ماجرای بارداری به حضرت فاطمه (س) به این مطلب اشاره شده است.^۲ (مجلسی، ۱۴۰۳، ۷۹/۱۶؛ کوفی، ۱۴۱۰، ق، ۲۱۶)

۵,۳. فرزندآوری

فرزند آوری از اموری است که به صفا و گرمای زندگی مشترک می افزاید و بر استحکام خانواده و دور ماندن از آسیب های برتری وضعیت مالی زوج کمک می کند.

حضرت خدیجه (س) چندین فرزند برای حضرت محمد (ص) آوردند.^۳ (ابن ابی الثلج بغدادی، ۱۴۱۰، ق، ۹۱) برخی از فرزندان ایشان در خردسالی از دنیا رفتند؛ اما این باعث نشد که حضرت خدیجه (س) ناامید شوند و دیگر فرزندی برای حضرت محمد (ص) نیاورند.^۱ (ابن سعد، ۱۴۱۰، ق، ۱۰۶/۱)

۱. فَلَمَّا هَبَطْتُ إِلَى الْأَرْضِ حَوْلَ اللَّهِ ذَلِكَ مَاءٌ فِي ظَهْرِي - فَوَاقَعْتُ خَدِيجَةَ فَحَمَلْتُ بِفَاطِمَةَ فَمَا قَبَّلْتُهَا إِلَّا وَجَدْتُ رَائِحَةَ شَجَرَةٍ طُوبَى مِنْهَا (قمی، ۱۴۰۴، ۲۲/۱) قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ [تَبَارَكَ وَ] تَعَالَى يُشْرِكُ بِفَاطِمَةَ مِنْ خَدِيجَةَ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ فَلَمَّا أَنْ هَبَطْتُ إِلَى الْأَرْضِ فَكَانَ الَّذِي كَانَ فَعَلِقْتُ خَدِيجَةَ بِفَاطِمَةَ فَإِذَا أَنَا اشْتَفْتُ إِلَى الْجَنَّةِ أَذِنْتُهَا فَشَمِمْتُ رِيحَ الْجَنَّةِ فَهِيَ خَوْرَاءُ إِنْسِيَّةُ. (کوفی، ۱۴۱۰، ق، ۲۱۱)

۲... أَنَّهُ أَحَدَ بَعْضِدِي وَأُقْعِدُنِي عَلَى فِرَاشِهِ وَ دَاعِيَنِي وَ مَارَحَنِي وَ كَانَ بَيْنِي وَ بَيْنَهُ مَا يَكُونُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَ بَعْلِهَا فَلَا وَ الَّذِي سَمَكَ السَّمَاءَ وَ أَنْبَعِ الْمَاءِ مَا تَبَاعَدَ عَنِّي النَّبِيُّ ص حَتَّى حَسِسْتُ بِثِقَلِ فَاطِمَةَ فِي بَطْنِي. (مجلسی، ۱۴۰۳، ۷۹/۱۶) لَمَّا تَزَوَّجْتُ خَدِيجَةَ عُرِجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ فَانْطَلَقَ بِي جَبْرِئِيلُ [ع] إِلَى شَجَرَةٍ طُوبَى يَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا فَتَنَاولَ جَبْرِئِيلُ مِنْ ثَمَرِهَا فَتَنَاوَلْنِيهِ فَأَكَلْتُهُ فَصَارَتْ نُطْفَةٌ فِي صُلْبِي فَوَاقَعْتُ خَدِيجَةَ فَوَلَدْتُ فَاطِمَةَ فَإِذَا اشْتَفْتُ إِلَى الْجَنَّةِ شَمِمْتُهَا فَفَاطِمَةُ خَوْرَاءُ إِنْسِيَّةُ. (کوفی، ۱۴۱۰، ق، ۲۱۶)

۳. ولد لرسول الله صلى الله عليه و آله، من خدیجه: القاسم و عبد الله، و [هو] الطاهر. (ابن ابی الثلج بغدادی، ۱۴۱۰، ق، ۹۱) فولدت له القاسم، و عبد الله، و هو الطيب، و هو الطاهر، سمي بذلك لأنها ولدت في الإسلام و بناته الأربع، و كان من (ابن حجر العسقلاني، ۱۴۱۵، ق، ۱۰۰/۸) تَزَوَّجَ خَدِيجَةَ وَ هُوَ ابْنُ بَضْعٍ وَ عَشْرِينَ سَنَةً فَوَلَدَ لَهُ مِنْهَا قَبْلَ مَبْعَثِهِ الْقَاسِمُ وَ رُقِيَّةُ وَ زَيْنَبُ وَ أُمُّ كُلْثُومُ وَ وُلِدَ لَهُ بَعْدَ الْمَبْعَثِ الطَّيِّبُ وَ الطَّاهِرُ وَ فَاطِمَةُ ع وَ رُوِيَ أَيْضاً أَنَّهُ لَمْ يُوَلَدْ بَعْدَ الْمَبْعَثِ إِلَّا فَاطِمَةُ ع وَ أَنَّ الطَّيِّبَ وَ الطَّاهِرَ وَ وُلِدَا قَبْلَ مَبْعَثِهِ (كليني، ۱۴۰۷، ق، ۴۳۹/۱-۴۴۰)... الناس مختلفون في رقيه و زينب، هل كانتا ابنتي رسول الله (ص)، أم ربيتيه؟ (الشيخ الطبرسي، ۱۴۱۷، ق، ۲۷۵/۱) وَ وُلِدَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مِنْ خَدِيجَةَ: الْقَاسِمُ، وَ الطَّاهِرُ، وَ أُمُّ كُلْثُومِ، وَ رُقِيَّةُ، وَ فَاطِمَةُ، وَ زَيْنَبُ. (حميري، ۱۴۱۳، ق، ۹)

۵،۴. گفتگو با افراد کارآزموده

گفتگو با افراد کارآزموده در زندگی مشترک بسیار راه گشا است. زنی که اهل گفتگو با افراد باتجربه باشد، به این وسیله خود را از آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوجه نجات می‌دهد.

حضرت خدیجه (س) بسیار اهل مشورت و گفتگو با بزرگان و کارآزمودگان بودند. ورقه بن نوفل یکی از کسانی است که حضرت خدیجه (س) بسیار با او گفتگو می‌کند و در زندگی خود از او راهنمایی می‌گیرد.^۲ (الذهبی، ۱۴۰۵ ق، ۱۰۹/۲؛ ابن هشام، بی تا، ۱۹۱/۱) حتی ایشان با بزرگان یهودی و مسیحی با واسطه و بدون واسطه گفتگو می‌کنند تا به حقایق برسند.^۳ (ابن سید الناس، ۱۴۰۶ ق، ۷۳/۱؛ ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۹۹/۸؛ حمیری، ۱۴۱۳ ق، ۳۲۴-۳۲۵)

۱. ولدت له خدیجة غلامین وأربع بنات:القاسم... (ابن عبد البر، ۱۴۱۲ ق، ۱۸۱۸/۴) فَقَالَ الْعَاصُ بْنُ وَاِئِلِ السَّهْمِيِّ: قَدْ انْقَطَعَ وَوَلَدَهُ فَهَوَ أُبْتُرُ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ. تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْأُبْتُرُ» قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي عمرو بن سلمة الهذلي بن سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: مات القاسم وهو ابن سنتين. (ابن سعد، ۱۴۱۰ ق، ۱۰۶/۱) فَوَلَدَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَلَدَهُ كُلُّهُمْ إِلَّا إِبْرَاهِيمَ الْقَاسِمَ، وَبِهِ كَانَ يُكْنَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالطَّاهِرُ، وَالطَّيِّبُ، وَزَيْنَبُ، وَرَقِيَّةُ، وَأُمُّ كَلْتُومٍ، وَقَاطِمَةُ، عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. قَالَ ابْنُ هِشَامٍ: أَكْبَرُ بَنِيهِ الْقَاسِمُ، ثُمَّ الطَّيِّبُ، ثُمَّ الطَّاهِرُ... (ابن هشام، بی تا، ۱۹۰/۱) لَمَّا تُوَفِّيَ طَاهِرُ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ص نَهَى رَسُولُ اللَّهِ خَدِيجَةَ عَنِ الْبُكَاءِ فَقَالَتْ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ لَكِنْ دَرَّتْ عَلَيْهِ الدُّرَيْرَةُ فَبَكَيتُ فَقَالَ أَمَا تَرْضَيْنِ أَنْ تَجِدِيهِ قَائِمًا عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا رَأَى أَحَدًا يَدِيكَ فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ أَطَهَرَهَا مَكَانًا وَأَطْيَبَهَا قَالَتْ وَ إِنِّ ذَلِكَ كَذَلِكَ قَالَ اللَّهُ أَعَزَّ وَ أَكْرَمُ مِنْ أَنْ يَسْلُبَ عَبْدًا ثَمَرَةً فَوَادِهِ فَيَصْبِرُ وَ يَحْتَسِبُ وَ يَحْمَدَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ ثُمَّ يُعَذِّبُهُ (كَلِينِي، ۱۴۰۷ ق، ۲۱۸/۳-۲۱۹)

۲. أنها انطلقت به إلى ابن عمها ورقة بن نوفل، وقالت له: اسمع من ابن أخيك، وأخبره رسول الله صلى الله عليه وسلم بما رأى، فقال له ورقة: هذا الناموس. (الذهبي، ۱۴۰۵ ق، ۱۰۹/۲) فَقَالَ وَرَقَةُ: لَيْنَ كَانَ هَذَا حَقًّا يَا خَدِيجَةُ، إِنَّ مُحَمَّدًا لَنَبِيٌّ هَذِهِ الْأُمَّةُ، وَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ كَائِنٌ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ نَبِيٌّ يُنْتَظَرُ، (ابن هشام، بی تا، ۱۹۱/۱)

۳. كانت خدیجة قد ذكرت لورقة بن نوفل بن اسد بن عبدالعزی وکان ابن عمها وکان نصرانیا قد تتبع الكتب وعلم من علم الناس ما ذکر لها غلامها میسرہ من قول الراهب وما کان یری منه إذا کان الملكان یظلانه فقال ورقة لئن کان هذا حقا یا خدیجة إن محمدا لنبی هذه الامة وقد عرفنا انه كائن بهذه الامة نبي ينتظر هذا زمانه أو كما قال فجعل ورقة یستبطئ الامر. (ابن سید الناس، ۱۴۰۶ ق، ۷۳/۱) کان سبب رغبتها فيه ما حکاه لها غلامها میسرہ مما شاهدته من علامات النبوة قبل البعثة، و مما سمعته من بحیرا الراهب فی حقه لما سافر معه میسرہ فی تجارة خدیجة، (ابن حجر العسقلانی، ۱۴۱۵ ق، ۹۹/۸) بحیراء مُشْرِفٌ عَلَيْهِ، وَ هُوَ یَسِيرُ وَ السَّحَابَةُ قَدْ أَظَلَّتْهُ، فَأَخْبَرَ الْقَوْمَ بِشَأْنِهِ وَ أَنَّهُ سَيَبْعَثُ فِيهِمْ رَسُولًا وَ يَكُونُ مِنْ حَالِهِ وَ أَمْرِهِ. فَكَانَ الْقَوْمُ بَعْدَ ذَلِكَ يَهَابُونَهُ وَ يَجْلِسُونَهُ. فَلَمَّا قَدِمُوا أَخْبَرُوا قُرَيْشًا بِذَلِكَ، وَ كَانَ عِنْدَ خَدِيجَةَ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ فَرَعَبَتْ فِي تَزْوِيجِهِ، وَ هِيَ سَيِّدَةٌ نِسَاءِ قُرَيْشٍ، وَ قَدْ خَطَبَهَا كُلُّ صِنْدِيدٍ وَ رَيْسٍ قَدْ أَبْتَهَمُوا، فَزَوَّجَتْهُ نَفْسَهَا لِلَّذِي بَلَغَهَا مِنْ خَبَرِ بحیراء.^۳ (حمیری، ۱۴۱۳ ق، ۳۲۴-۳۲۵)

۵,۵. هدیه دادن

در اسلام به هدیه دادن سفارش شده است و زن می‌تواند با هدایای ارزشمندی که به همسر و خانواده او می‌دهد، زندگی خود را از گزند آسیب‌ها حفظ کند.

حضرت خدیجه (س) هدایای بسیاری برای حضرت محمد (ص) می‌فرستد. سپس نیز می‌فرماید: خود و همه دارایی‌هایم و خدمتکارانش و هر آنچه دارند، هدیه‌ای برای محمد (ص) است. (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۰/۱۶) حضرت محمد (ص) و ابوطالب پذیرفته بودند که مهر حضرت خدیجه (س) را بپردازند؛ اما حضرت خدیجه (س) می‌فرماید: «ای محمد، خودم و کابین بر من و در مال من»^۲ (کلینی، ۱۴۰۷، ق، ۳۷۵/۵) این هدایا به‌خاطر علاقه و بزرگداشت بود و قصد منت گذاشتن در آن نبود.^۳ (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۸)

نتایج تحقیق

برتری وضعیت مالی زوجه باعث آسیب‌هایی مانند اختلافات خانوادگی و طلاق می‌شود. برای برون‌رفت از این آسیب‌ها بهترین راه مراجعه به الگویی است که با وجود داشتن برتری مالی، دچار آسیب‌های آن نشده است. حضرت خدیجه (س) بهترین الگو در این زمینه است. پژوهشگران به این موضوع توجه نداشته‌اند و در این زمینه تحقیق نکرده‌اند و به دسته‌بندی راهکارها پرداخته‌اند. در این پژوهش راهکارهای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه بنابر سیره حضرت خدیجه (س) چهار دسته راهکارهای اعتقادی، عاطفی، اخلاقی و مادی است.

باورها در رفتار انسان بسیار تأثیر گذارند. در سیره حضرت خدیجه (س) باور به توحید و عشق به خداوند به همه چیز رنگ خدایی می‌دهد. ایشان دارایی‌های خود را در راه عشق او و اطاعت او به مصرف می‌رساند و آسیبی به همسر خود نمی‌رساند. باور به نبوت، امامت، معاد، خردورزی، دانش‌اندوزی، حضرت خدیجه (س) را مجهز به ادواتی می‌کند که او را از گزند آسیب‌ها حفظ می‌کند. ایشان اگرچه از نظر اعتقادی، باورهای محکمی دارند؛ اما در پی تحمیل اعتقادات خود به همسر خویش نیستند.

۱. ثم إن خدیجة قالت لعمها ورقة: خذ هذه الاموال وسر بها إلى محمد وقل له: إن هذه جميعها هدية له، وهي ملكة يتصرف فيها كيف شاء، وقل له: إن مالي وعبیدی وجميع ما أملك وما هو تحت یدی فقد وهبته لمحمد ۹ إجلالا وإعظاما له (مجلسی، ۱۴۰۳، ق، ۷۰/۱۶)

۲. يَا مُحَمَّدُ نَفْسِي وَالْمَهْرُ عَلَيَّ... (کلینی، ۱۴۰۷، ق، ۳۷۵/۵)

۳. أن خدیجة بنت خویلد تشهدکم علی أنها قد وهبت جمالها و أموالها و عبیدها و حالها و ما ملکت یمینها و المواشی و الصداق المؤجل و المعجل هدیة لمحمد إجلالا و إعظاما له و رغبة فيه فکونوا علیها من الشاهدین (بکری، ۱۴۱۱، ق، ۳۳۸)

حضرت خدیجه (س) با استفاده از راهکارهای عاطفی به زندگی مشترک خود روحی لطیف می‌بخشند. خانه خدیجه (س)، خانه عشق و آرامش و خوش‌زبانی است. ایشان از شوهر خواسته بی‌جا ندارند و همسر خود را در زندگی شخصی‌اش، آزاد می‌گذارند و اولویت را به همسر و زندگی مشترکشان می‌دهند. این عواطف لطیف، زندگیشان را در برابر آسیب‌های برتری وضعیت مالی زوجه بیمه می‌کند.

حضرت خدیجه (س) از نظر اخلاقی، سرآمد روزگار بودند. تقوا، حیا، صبر، بخشش بی‌منت، شجاعت، رضایت در وجود حضرت خدیجه (س) به اوج رسیده است. تکریم و تصدیق، فروتنی و اطاعت در برابر همسر، سدی در برابر امواج سهمگین آسیب‌ها است.

اگرچه راهکارهای مادی به ارزشمندی راهکارهای گذشته نیست؛ ولی برای جذب همسر و ایجاد تنوع در زندگی مشترک تأثیر گذار است. حضرت خدیجه (س) از زیبایی و زینت، روابط جنسی مناسب، فرزندآوری، گفتگو با افراد باتجربه و هدیه دادن نیز در سیره خود استفاده می‌کردند. بنابراین برای برون‌رفت از آسیب‌های ناشی از برتری وضعیت مالی زوجه توسط به راهکارهایی که حضرت خدیجه (س) در زندگی مشترک خود از آن استفاده می‌کردند، بهترین راه‌گشا خواهد بود و چراغی در مسیر سعادت بانوان در زندگی مشترکشان است.

منابع

منابع فارسی

۱. تهرانی، حسین، (۱۳۹۳)، *خصایص ام المؤمنین خدیجه الکبری (س)*، قم: طوبای محبت.
۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، *ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن*، مترجم: خسروی، غلامرضا، محقق: خسروی حسینی، غلامرضا، تهران: مرتضوی.
۳. کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۳۶۴)، *الروضه من الکافی*، ترجمه: رسولی محلاتی، تهران.

فهرست مقالات

۴. بهرامی، معصومه، (۱۳۹۸)، *بازخوانی شخصیت حضرت خدیجه (س) در منابع اهل سنت*، نامه جامع فصلنامه علمی تخصصی معارف اسلامی، سال هفدهم، شماره ۱۳۰.

۵. خاتمی، سارا، گوهری فخرآباد، مصطفی، سلطانی احمدی، مجتبی، (۱۳۹۹)، بازخوانی شخصیت حضرت خدیجه (س) در منابع اهل سنت، سیمای خدیجه (س) در تاریخ نگاری متقدم سنی: سنجش روایت‌های ابن سعد، تاریخ و تمدن اسلامی، سال شانزدهم، شماره ۳۱، ص ۲۷-۵۲.
۶. عموزاده مهدیرجی، مجتبی، نوری، صدیف، (۱۳۹۴)، بررسی توصیفی علل طلاق عاطفی در بین زنان و مردان متعهد مصاحبه از مراجعه کنندگان به یکی از مراکز مشاوره در شهر رشت، مجموعه مقالات نهمین همایش ملی اشراق اندیشه مطهر، خانواده و تربیت جنسی، ص ۱۳۹-۱۵۸.
۷. کاظمی، آصف، (۱۳۹۵)، تأثیر سیره و رفتار سیاسی حضرت خدیجه (س) در شکل‌گیری و گسترش اسلام، دو فصلنامه علمی تخصصی سیره و سخن اهل بیت (ع)، شماره دوم، ۱۳۹۵، ص ۹۱-۱۲۰.
۸. موسوی، محمد جمال، (۱۳۹۶)، حضرت خدیجه (س) در منابع و نگاه اندیشمندان اهل سنت، دو فصلنامه علمی تخصصی سیره و سخن اهل بیت (ع)، سال اول، شماره ۴، ص ۵۷-۷۸.

فهرست پایان‌نامه‌ها

۹. غفاری، علی، (۱۳۹۱)، نقش و جایگاه همسران پیامبر از منظر قرآن و سنت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: محمد فاکتور میدی، استاد مشاور: نجم‌الدین طبسی.
۱۰. مرتضوی، طاهری، (۱۳۹۵)، همسران و فرزندان رسول خدا (ص)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: محمد سپهری.

فهرست منابع عربی

- قرآن.
 - نهج البلاغه.
۱۱. ابن ابی الثلج بغدادی، محمد بن احمد، (۱۴۱۰ق)، تاریخ أهل البيت نقلاً عن الأئمة (ع)، چاپ: اول، قم: آل البيت عليهم السلام.
۱۲. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۶۲)، الخصال، مصحح: غفاری، علی اکبر، قم: جامعه مدرسین.

۱۳. ابن حجر العسقلانی، أبو الفضل أحمد بن علی، (۱۴۱۵ق)، الإصابة فی تمييز الصحابة، تحقیق: عادل أحمد عبد الموجود وعلی محمد معوض، چاپ: اول، بیروت: دار الکتب العلمیه.
۱۴. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، (۱۴۰۹ق)، شرح الأخبار فی فضائل الأئمة الأطهار(ع)، مصحح: حسینی جلالی، محمدحسین، چاپ: اول، قم: جامعه مدرسین.
۱۵. ابن سعد، محمد بن سعد، (۱۴۱۰ق)، الطبقات الكبرى، تحقیق: محمد عبد القادر عطا، چاپ: اول، بیروت: دار الکتب العلمیه.
۱۶. ابن سید الناس، محمد بن عبد الله بن یحی، (۱۴۰۶ق)، عیون الأثر فی فنون المغازی والشمائل والسير، بیروت: مؤسسه عز الدین للطباعة والنشر.
۱۷. ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی، (۱۳۷۹ق)، مناقب آل أبي طالب(ع) (لابن شهر آشوب)، چاپ: اول، قم: علامه.
۱۸. ابن عبد البر بن عاصم النمري القرطبي، أبو عمر يوسف بن عبد الله بن محمد، (۱۴۱۲ق)، الاستيعاب فی معرفة الأصحاب، المحقق: علی محمد البجاوی، چاپ: اول، بیروت: دار الجیل.
۱۹. ابن هشام الحمیری، عبد الملك، (بی تا)، السیره النبویه، بیروت: دار المعرفه.
۲۰. ابن منظور، (۱۴۱۴)، لسان العرب، چاپ: سوم، بیروت: دار الصادر.
۲۱. ابو الفرج الاصفهانی، (۱۳۸۵ق)، مقاتل الطالبیین، چاپ: دوم، قم: مؤسسه دار الکتب للطباعة والنشر.
۲۲. بکری، احمد بن عبد الله، (۱۴۱۱ق)، الأنوار فی مولد النبی(ص)، چاپ: اول، مصحح: روحانی، احمد، قم: دار الشریف الرضی.
۲۳. البَلَاذُری، أحمد بن یحیی بن جابر بن داود، (۱۴۱۷ق)، جمل من أنساب الأشراف، تحقیق: سهیل زکار وریاض الزرکلی، چاپ: اول، بیروت: دار الفکر.
۲۴. الذهبی، شمس الدین أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان بن قایماز، (۱۴۰۵ ق.)، سیر أعلام النبلاء، المحقق: مجموعه من المحققین بإشراف الشيخ شعيب الأرناؤوط، چاپ: سوم، بیروت: مؤسسه الرساله.

۲۵. الشیخ الطبرسی، فضل بن حسن، (۱۴۱۷ق)، إعلام الوری بأعلام الهدی (ط - الحدیث)، قم: آل البيت.
۲۶. حسن بن علی، امام یازدهم (ع)، (۱۴۰۹ق)، التفسیر المنسوب إلى الإمام الحسن العسکری (ع)، قم: مدرسه الإمام المهدي (ع)، چاپ: اول.
۲۷. حسینی زبیدی، محمد مرتضی، (۱۴۱۴)، تاج العروس من جواهر القاموس، محقق: علی، هلالی و سیری، علی، چاپ: اول، بیروت: دارالفکر.
۲۸. حمیری، عبد الله بن جعفر، (۱۴۱۳)، قرب الإسناد (ط - الحدیث)، قم: مؤسسه آل البيت (ع).
۲۹. راغب اصفهانی، (۱۴۱۲ق)، مفردات ألفاظ القرآن، چاپ: اول، بیروت: دار القلم - الدار الشامیه، دمشق.
۳۰. شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، (۱۳۸۰ش)، الجواهر السنیة فی الأحادیث القدسیة (کلیات حدیث قدسی)، مترجم: کاظمی خلخالی، زین العابدین، چاپ: سوم، تهران: انتشارات دهقان.
۳۱. صاحب بن عباد، إسماعیل بن عباد، (۱۴۱۴ق)، المحيط فی اللغة، محقق: آل یاسین، محمد حسن، بیروت: عالم الكتاب.
۳۲. طریحی، فخر الدین، (۱۳۷۵)، مجمع البحرين، چاپ: سوم، تهران: مرتضوی.
۳۳. طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۴ق)، الأمالی (للطوسی)، مصحح: مؤسسه البعثه، قم: دار الثقافة.
۳۴. عیاشی، محمد بن مسعود، (۱۳۸۰ق). تفسیر العیاشی، مصحح: رسولی محلاتی، سید هاشم، چاپ: اول، تهران: المطبعة العلمية.
۳۵. کوفی، فرات بن ابراهیم، (۱۴۱۰ق)، تفسیر فرات الکوفی، چاپ: اول، تهران: مؤسسه الطبع و النشر فی وزارة الإرشاد الإسلامی.
۳۶. فراهیدی، خلیل بن احمد، (۱۴۰۹ق)، کتاب العین، چاپ: دوم، قم: نشر هجرت.
۳۷. فیومی، احمد بن محمد مقرئ، (۱۴۱۴ق). المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، قم: هجرت، چاپ: دوم.
۳۸. قرشی، علی اکبر، (۱۳۶۷) قاموس قرآن، تهران: اسلامیه، چاپ: پنجم.
۳۹. قمی، علی بن ابراهیم، (۱۴۰۴ق)، تفسیر القمی، قم: دار الكتاب، چاپ: سوم.

۴۰. کبیر مدنی شیرازی، سید علی خان بن احمد، (۱۳۸۴ ش.)، الطراز الأول و الكنز لما علیه من لغة العرب المعول، مشهد: مؤسسه آل البيت (ع) لإحياء التراث.
۴۱. کراجکی، محمد بن علی (۱۴۱۰ ق) کنز الفوائد، مصحح: نعمه، عبد الله، قم: دارالذخائر، چاپ: اول.
۴۲. کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۴۰۷ ق.) کافی (ط - الإسلامية) تهران: دار الکتب الإسلامية.
۴۳. کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۴۲۹ ق.) کافی (ط - دار الحديث) قم: دار الحديث، چاپ: اول.
۴۴. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، (۱۴۰۳ ق.) بحار الأنوار (ط - بیروت)، چاپ: دوم، بیروت: دار إحياء التراث العربی.
۴۵. مصطفوی، حسن، (۱۳۶۸)، التحقيق في كلمات القرآن الكريم، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۴۶. مظفر، محمدرضا، (۱۳۷۳)، اصول فقه، قم: مؤسسه اسماعیلیان.
۴۷. ملکی اصفهانی، مجتبی، (۱۳۹۳)، فرهنگ اصطلاحات اصول / با مقدمه جعفر سبحانی، قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی.

فهرست منابع انگلیسی

۴۸. carmichael, liz E.D.H, Rowan williams, **friend ship Interpreting Christian love**, T. Clark international acontinum imprint, London, New york , ۲۰۰۴.
۴۹. Yves-Jean harder, **encyclopedia of Christian theology**, Routledge, New york, ۲۰۰۴.